

ВІСНИК

№17 2002
ЗИМА

ЕКОЛОГІЧНОЇ АДВОКАТУРИ

У НОМЕРІ:

ПО СЛІДАХ ОРХУСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Обращение Секретариата по подготовке 5-ой Министерской Конференции (Киев-2003) к неправительственным организациям и другим общественным объединениям региона Европейской Экономической Комиссии ООН _____ **5**

РІО+10

Б. Васильківський, О. Паніна
Шляхом економічної екологічної глобалізації _____ **7**

ГУТА: з досвіду зарубіжних колег

Второй региональный семинар по Орхусской конвенции для Южно-Кавказских стран _____ **10**

Европейський банк Реконструкції і Розвитку не порушив собствених правил зашити окружающей среды _____ **11**

Д. Зайнутдинова
Школа выживания. (Защита прав граждан на здоровую окружающую среду) _____ **12**

КОНСУЛЬТАЦІЇ: відповідаємо на запитання

Я. Остапик
Реєстрація символіки об'єднань громадян _____ **14**

О. Моциньська
Захист населення від електромагнітного випромінювання _____ **15**

Н. Балушка
Захист населення та навколишнього середовища від шуму _____ **17**

О. Мельн
Правове регулювання обрізування зелених насаджень _____ **19**

ПРАВА ЛЮДИНИ

А. Андрусевич
Участь неурядових організацій у діяльності Всесвітнього банку _____ **20**

СПРАВИ: еколого-правова практика

С. Ванькович
Суд-гарантія реалізації права на інформацію _____ **22**

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ І ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ

А. Андрусевич
Діяльність ЮНЕСКО в сфері охорони довкілля _____ **24**

ЗАКОНОДАВСТВО

Земельний кодекс (Витяг) _____ **28**

ПУБЛІКАЦІЇ

З нашої бібліотеки _____ **47**

In this issue (in English) _____ **50**

© **ВІСНИК ЕКОЛОГІЧНОЇ АДВОКАТУРИ № 17, Зима – 2002**

Наш колектив:

С. Кравченко, д. ю. н., професор, академік УЕАН

І. Тустановська, к. ю. н.

Д. Скрильніков

З. Козак, к. ю. н.

Я. Остапик

І. Василяк

О. Єднак

А. Андрусевич

З. Скоропадченко

І. Хміляр

Н. Балушка

О. Білобран

С. Ванькович

І. Топилко

О. Мельн

О. Моциньська

Вісник видано БФ "Екоправо-Львів" за підтримки Посольства Королівства Нідерландів. Програма соціальної трансформації суспільства "MATRA".

При передруці матеріалів посилання на джерело обов'язкове.

Редакція залишає за собою право публікувати авторські матеріали мовою оригіналу. Викладені авторами міркування можуть не співпадати з точкою зору редакції.

Редакція: **Н. Балушка, О. Білобран, С. Ванькович**

Фото на обкладинці **Василя Пилип'юка**

Видавництво "НОРМА", м. Львів, тел.: (0322) 40-30-72

Друк ТЗОВ "ЮМІ",

м. Львів, вул. Левицького, 63

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ:

Благодійний Фонд "Екоправо-Львів"

79000, м. Львів, вул. Крушельницької 2

тел./факс: (0322) 971446,

тел.: (0322) 722746,

e-mail: epac@mail.lviv.ua

<http://www.ecopravo.lviv.ua>

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Протягом усього процесу “Довкілля для Європи” в нього активно залучались неурядові організації. Для забезпечення вкладу громадськості в підготовку 5-ї Міністерської Конференції (Київ-2003), як частину цього процесу, Секретаріат з підготовки Конференції підготував звернення до громадських об'єднань регіону Європейської Економічної Комісії ООН, з яким ми пропонуємо ознайомитись.

Звертаємо Вашу увагу на календар подій, що будуть відбуватися в рамках підготовки до Всесвітнього Самміту 2002, а також подій, що відбудуться у 2002 році та відбулися у 2001 році під егідою Орхуської конвенції. Про всі ці події ми розповідали на сторінках попередніх номерів Вісника Екологічної Адвокатури.

Цікавим прикладом судового захисту права на інформацію може бути справа, яка велася нашими юристами. 9 листопада цього року Господарським судом Львівської області задоволено позов БФ “Екоправо-Львів” до ДКП “Бродиводоканал” про відмову у наданні інформації, чим було зроблено вагомий крок у реалізації екологічних прав громадян. Опис справи та її матеріали — у рубриці “Справи”.

Рубрика “Консультації” у цьому номері Вісника присвячена питанням захисту населення та навколишнього середовища від окремих фізичних факторів, а також порядку реєстрації символіки об'єднань громадян. Окрім цього, розглянуто правила утримання зелених насаджень у населених пунктах.

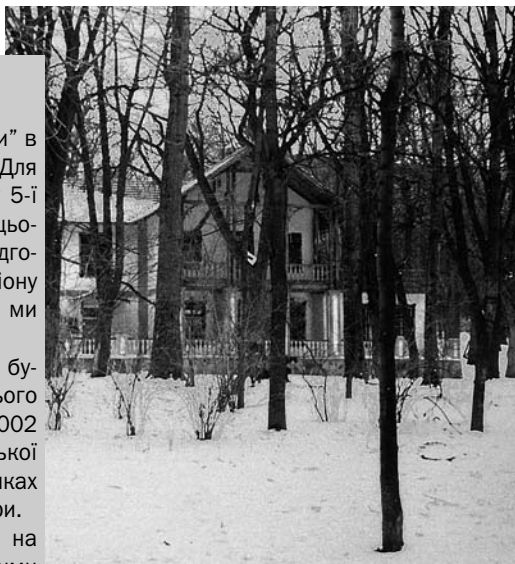
Ми помітили, що осіб, які досліджують питання охорони довкілля, цікавить інформація про міжнародні організації, що працюють в цій сфері, тому започаткували відповідну рубрику, в якій розповідатимемо про такі організації, їх структуру та діяльність.

25 жовтня 2001 року прийнято новий Земельний кодекс України, який набирає чинності 1 січня 2002 року. Ми розміщуємо положення Кодексу, які визначають окремі категорії земель, права на землю та гарантії їх захисту, а також норми щодо охорони земель та відповідальності за порушення земельного законодавства.

Хочемо відзначити, що в 2001 році було видано ряд підручників з екологічного права, які покликані допомогти в навчанні та практичній діяльності тим, хто такими питаннями займається. У звичній вже рубриці “Публікації” подаємо короткий опис цих праць.

Шановні читачі! Від усього колективу Благодійного Фонду “Екоправо-Львів” вітаємо Вас з Новим 2002 роком. Бажаємо процвітання, успіху у Вашій діяльності, реалізації усього запланованого. Хай щастить Вам у Новому році!

Редакція

ПРО “ЕКОПРАВО-ЛЬВІВ”

Благодійний Фонд “Екоправо-Львів” — неурядова міжнародна організація, заснована 1994 року з метою надання допомоги у захисті екологічних прав фізичним та юридичним особам, сприяння розвитку природоохоронної справи, екологічної освіти, науки та культури.

Наша діяльність:

- надання юридичних консультацій громадянам та юридичним особам у галузі охорони довкілля, захисту екологічних прав;
- представлення інтересів фізичних та юридичних осіб в судах, інших державних установах у справах, пов'язаних з порушенням екологічного законодавства;
- організація конференцій, семінарів, зустрічей з питань правової охорони навколишнього середовища;
- участь у правотворчій діяльності на локальному, національному та міжнародному рівнях з питань прав людини і довкілля;
- виховання нового покоління юристів-екологів шляхом проведення еколого-правової практики для студентів різних навчальних закладів;
- збір та розповсюдження еколого-правової і екологічної інформації.

Усі послуги Фонду — безкоштовні.

ПО СЛІДАХ ОРХУСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

На прохання Секретаріату з підготовки 5-ї Міністерської Конференції, яка відбудеться в Києві, розповсюдити цю інформацію серед неурядових організацій та інших громадських об'єднань регіону Європейської Економічної Комісії ООН, публікуємо звернення Секретаріату для забезпечення вкладу громадськості в процес підготовки Конференції.

Обращение Секретариата по подготовке 5-ой Министерской Конференции (Киев-2003) к неправительственным организациям и другим общественным объединениям региона Европейской Экономической Комиссии ООН

ВКЛАД НПО В ПРОЦЕСС ПОДГОТОВКИ КИЕВСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ

Уважаемые друзья,

Целью этого обращения является создание информационного диалога между официальным процессом подготовки Конференции "Окружающая среда для Европы", которая состоится в Киеве в 2003 году, и неправительственными организациями.

Как вам известно, Киевская конференция является пятой из серии Конференций "Окружающая среда для Европы". Четыре предыдущие конференции проходили в Дорбише в 1991 году, Люцерне в 1993 году, Софии в 1995 году и Орхусе в 1998 году. Процесс подготовки возглавляет межправительственная Рабочая Группа Старших Должностных Лиц (РГСДЛ), Секретариат которой работает при Европейской Экономической Комиссии ООН. Более полную информацию можно прочитать на сайте [HTTP://WWW.UNECE.ORG/ENV/WGSO/](http://www.unece.org/env/wgso/)

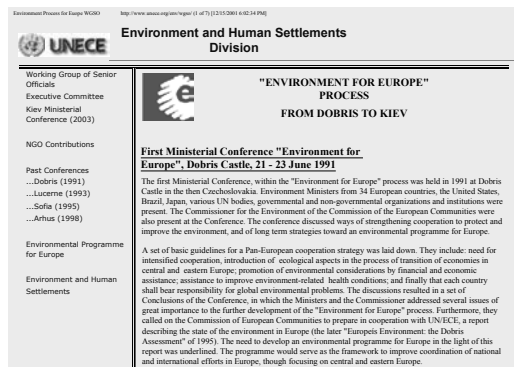
Секретариат хотел бы обеспечить принципы прозрачности и открытость при подготовке к Киевской конференции, помимо других видов деятельности, также и создавая активный обмен информацией. На данный момент мы планируем провести следующее собрание Исполнительного Комитета (Бюро РГСДЛ) в конце февраля 2002 года в Киеве. Исполнительный Комитет будет обсуждать следующие документы: Концептуальные Рамки Киевской конференции и возможные вопросы Повестки дня.

Важно, чтобы ваши мнения о данных документах были донесены до представителей государств. Мы также готовы обеспечивать информирование стран, участниц Конференции о ваших планах относительно как подготовки к Конференции, так и ее проведения. Поэтому мы просим Вас предоставить такую информацию на английском языке, желательно в электронном варианте не позже 21 января 2002 года.

Аналогичную информацию вы также можете подготовить и для встреч Рабочей Группы Старших Должностных Лиц (РГСДЛ). Для третьей встречи РГСДЛ, которая состоится в начале июля, просим присылать вашу информацию не позже 1 июня 2002 года; для четвертой встречи РГСДЛ, которая состоится в ноябре, присылайте свои предложения до 1 октября 2002 года.

Мы, в свою очередь, будем постоянно обновлять нашу веб-страницу, поэтому советуем вам обращаться к ней чаще. Если у вас есть проблемы доступа к Интернету, контактируйте с нами по адресу, указанному ниже. Если вы желаете, мы также можем разместить вашу информацию на нашем веб-сайте (пожалуйста, укажите в своих сообщениях).

Надеюсь на плодотворное сотрудничество!

На протяжении всей истории процесса "Окружающая среда для Европы" неправительственные организации были активно вовлечены в него. Несмотря на сложности, возникающие на ранних стадиях этого процесса, многие прогрессивные инициативы НПО были приветствованы министрами. Наиболее успешным примером такого сотрудничества можно считать Конференцию, проходившую в Орхусе (Дания), в 1998 году.

Элла Беглярова.
Секретариат по подготовке 5-ой Министерской Конференции (Киев-2003)
Европейская Экономическая Комиссия ООН, Женева

Ella Behlyarova
Division for Environment and Human Settlements
UN Economic Commission for Europe

Palais des Nations
1211 Geneva, Switzerland
Tel: 41-22 917-2376
Fax: 41-22 917-0107
Email:
Ella.Behlyarova@unece.org

КАЛЕНДАР ПОДІЙ, ЩО ВІДБУВАЛИСЯ ПІД ЕГІДОЮ ОРХУСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРОТЯГОМ 2001 РОКУ

Дата	Місце проведення	Назва події
2 Лютого	Рим	Друга зустріч Бюро Орхуської конвенції
12-16 Лютого	Женева	Друга зустріч Робочої групи з механізмів дотримання Орхуської конвенції.
28 Лютого — 2 Березня	Женева	Перша зустріч Робочої групи з Реєстру викидів та переносу забруднювачів.
8-9 Березня	Арендал (Норвегія)	Зустріч Робочої групи з електронних засобів інформації.
14-16 Березня	Женева	Перша зустріч Робочої групи з протоколу по Стратегічній екологічній оцінці.
25 Червня	Женева	Спільна зустріч Бюро п'яти екологічних конвенцій ЄЕК ООН з питань участі громадськості та ін. (принципи Орхуської конвенції)
2-6 Липня	Женева	Друга зустріч Робочої групи з Реєстру викидів та переносу забруднювачів.
17-19 Вересня	Естонія	Семінар з питань доступу до правосуддя.
26-28 Вересня	Женева	Друга зустріч Робочої групи з протоколу по Стратегічній екологічній оцінці.
10-12 Жовтня	Женева	Перша зустріч Робочої групи з питань генетично модифікованих організмів.
21-23 Листопада	Рим	Третя зустріч Робочої групи з протоколу по Стратегічній екологічній оцінці.
26-27 Листопада	Женева	Друга зустріч Робочої групи з механізмів дотримання Орхуської конвенції.
28-30 Листопада	Женева	Підготовча зустріч до першої Зустрічі Сторін.
3-7 Грудня	Женева	Третя зустріч Робочої групи з Реєстру викидів та переносу забруднювачів.

З матеріалами вищезгаданих подій можна ознайомитися на сторінці Європейської Економічної Комісії ООН за адресою [HTTP://WWW.UNECE.ORG/ENV/PP/WELCOME.HTML](http://WWW.UNECE.ORG/ENV/PP/WELCOME.HTML), де розміщено більшість документів, що розглядались або приймалися протягом 2001 року в межах зустрічей, а також інша цікава та корисна інформація про події, які відбувалися в рамках Орхуської конвенції.

КАЛЕНДАР ПОДІЙ, ЩО БУДУТЬ ВІДБУВАТИСЯ ПІД ЕГІДОЮ ОРХУСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ У 2002 РОЦІ

Дата	Місце проведення	Назва події
11 – 13 Лютого		Четверта зустріч Робочої групи з протоколу із Стратегічної екологічної оцінки.
18 – 21 Лютого	Женева	Друга зустріч Робочої групи з питань генетично модифікованих організмів.
25 – 28 березня	Женева	Четверта зустріч Робочої групи з Реєстру викидів та переносу забруднювачів.
6 – 8 травня		П'ята зустріч Робочої групи з протоколу по Стратегічній екологічній оцінці.
24 – 28 червня	Женева	П'ята зустріч Робочої групи Реєстру викидів та переносу забруднювачів.
9 – 11 вересня		Шоста зустріч Робочої групи з протоколу по Стратегічній екологічній оцінці.
16 – 20 вересня	Женева	Шоста зустріч Робочої групи з Реєстру викидів та переносу забруднювачів.
Жовтень/листопад		Перша зустріч учасників Орхуської конвенції.
25 – 29 листопада		Сьома зустріч Робочої групи з Реєстру викидів та переносу забруднювачів.

Борис Васильківський,

Голова громадської еколого-правової організації “ЕкоПраво-Київ”

Олена Паніна,

координатор проектів громадської еколого-правової організації “ЕкоПраво-Київ”

ШЛЯХОМ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Явище економічної глобалізації протистить екологічній глобалізації. Глобалізація потребує нового підходу у пошуках підґрунтя для отримання фундаментально відмінної точки зору, або навіть ідеології стосовно взаємозв'язку обох з них. Залучення незалежних держав співдружності, ряду організацій з питань довкілля, а також Всесвітньої Організації Торгівлі (ВОТ) до глобальних процесів, надає процесу глобалізації специфічних характеристик і особливостей.

У сучасному світі економіка відіграє провідну роль. Процес глобалізації керується перш за все економікою; не існує кордонів для розвитку та процвітання бізнесу, що формує найбільш сприятливе підґрунтя для розвитку торгівлі — це найголовніші характеристики економічної глобалізації, що зараз часто називають “глобалізмом”. Економічну політику у світі створюють в основному такі гіганти як Всесвітня організація торгівлі (ВОТ) та Міжнародний Валютний Фонд (МВФ). ВОТ була заснована у 1994 році і це викликало неоднозначні відгуки серед світової спільноти. Деякі вітали її, інші виступали проти. Вітали її Транснаціональні компанії (ТНК) та уряди, що встановлюють правила світової економіки. Пересічні громадяни та громадські організації, які поряд з іншими були занепокоєні станом довкілля, висловлювали свою незадоволеність. Згідно з думками останніх, глобальна торгівля та її представники керують світом, але фактично економічний розвиток не сприяє ні суспільному благу, ані добробуту окремої людини. Глобалізм виникає завдяки одній з рис людської істоти, а саме тій, яка характеризує людину як споживчу істоту.

Мабуть, слід розглянути, що ж таке зелений рух. Хто б що не говорив, але він по суті є проявом глобалізації. Не знайдеться людей, які б заперечили, що це позитивна форма глобалізації. Звичайно, не без своїх слабких сторін, які існують у сфері охорони навколишнього середовища. Екологічна глобалізація, безсумнівно, є “правильною колією” в універсальній глобалізації, і вона може зробити внесок у виконання істинних завдань сталого розвитку.

Сьогодні кожна держава має право на захист природного середовища, і ВОТ визнає таке право. Захист глобальних природних ресурсів якнайменше забезпечується правилами міжнародної торгівлі. Особливо тому, що екологічні угоди, які в основному зосереджені на захисті глобальних природних ресурсів, залишають бажати кращого. Недотримання положень міжнародних

екологічних документів не має негативних економічних наслідків для урядів, і є, перш за все, моральним явищем, в той час коли невиконання норм ВОТ може призвести до суворих економічних (штрафних) санкцій. Жоден уряд (навіть могутній) не може ігнорувати претензій ВОТ, що тим самим робить вплив ВОТ особливо вирішальним для країн СНД.

Для створення деякої протидії торгівельним правилам країни-члени ВОТ потребують чіткого законодавства стосовно екологічної сфери. Насправді таке законодавство дуже важко виробити. Транснаціональні компанії мають достатньо засобів лобювання для досягнення своїх цілей на національному рівні. Вони можуть лобювати законодавство, що є сприятливим для бізнесу, при незначній опозиції з боку екологічних громадських організацій. Національні закони, що застосовуються для виконання міжнародних екологічних угод, стають все більш важливими. Наприклад, Картахенський протокол про біологічну безпеку дозволяє досягти значної гнучкості дії цих законів. Якщо цілі протоколу порушуються, суспільство може використовувати ті правові інструменти, що є застосовуваними в цій державі. Беручи до уваги досвід організації “ЕкоПраво-Київ”, такий підхід є мало дієвим. Було б набагато ефективніше, якби громадськість мала змогу звертатися безпосередньо до міжнародних інституцій та організацій у разі порушення таких екологічних правил.

Щодо України, слід зазначити такі проблеми:

- суперечності між національним законодавством та правилами ВОТ;
- намір України увійти до ВОТ і дотримуватися її принципів призведе до виникнення у суспільстві напруженості між екологами та представниками уряду;
- внаслідок нерозвинутого громадянського суспільства жодна громадська точка зору не може вплинути на осіб, що приймають рішення;
- економічна криза в Україні скорочує можливість інвестувати внутрішні ресурси у неперервні процеси виробництва (наприклад, сільськогосподарський сектор зацікавлений більше ніж будь-хто у імпорті та необмеженому використанні генетично-модифікованих організмів);
- високий рівень корумпованості осіб, що приймають рішення, на всіх рівнях влади;
- українська громадськість абсолютно не усвідомлює загрозу експансії ТНК на національному

КАЛЕНДАР ПОДІЙ, ЩО БУДУТЬ ВІДБУВАТИСЯ В РАМКАХ ПІДГОТОВКИ ДО ВСЕСВІТНЬОГО САММІТУ 2002

Дата	Місце проведення	Назва події	Контактна адреса
6-11 січня	Ріо-де-Жанейро, Бразилія	Ріо 02 — Світові кліматичні та енергетичні заходи	http://www.rio02.de ; krauter@rio02.org
9-11 лютого	Нью-Дельфі, Індія	Дельфійський самміт сталого розвитку 2002. Забезпечення сталого рівня життя: залучення уряду, корпорацій та громадськості в процес Ріо+10	http://teriin.org/dsds/dsds2002/contact.htm
20-22 лютого	Північний Ванкувер, Канада	Місцева урядова зустріч міжнародного підготовчого комітету. Організована Міжнародною радою місцевих екологічних ініціатив (ICLEI)	http://www.iclei.org ; fhamid@iclei.org
3-6 березня	Аделаїд, Австралія	Стабільність нашого суспільства: Міжнародна Місцева Програма XXI Конференції. Організована Міністерством Екології Австралії	http://www.adelaide.sa.gov.au/soc ; j.salter@adelaide.sa.gov.au
Дата і місце проведення будуть затверджені	Копенгаген, Данія	Латинська Америка і Кариби: Сталий розвиток і уряд. Організована Програмою розвитку ООН	http://www.undp.org/capacity21 ; penny.stock@undp.org
21 — 31 березня		Світовий молодіжний форум 2002. Організований Програмою ООН по довкіллю (ЮНЕП), і датською молодіжною екологічною НУО "Природа та молодь" (Natur og Ungdom)	www.globalyouth2002.org ; контактні особи: Mr. Bent Nicolajsen — info@globalyouth2002.org ; Ms. Silvia Guizzardi — info@globalyouth2002.org та Ms. Julia Crause — julia.crause@unep.org
Квітень <i>(дата і місце проведення будуть затверджені)</i>		Європа і Співдружність незалежних держав: Сталий розвиток і довкілля. Організовано Програмою розвитку ООН	http://www.undp.org/capacity21 ; penny.stock@undp.org
Травень <i>(дата і місце проведення будуть затверджені)</i>		Азія і Тихоокеанські країни: Сталий розвиток і бідність. Організовано Програмою розвитку ООН	http://www.undp.org/capacity21 ; penny.stock@undp.org
Червень <i>(дата і місце проведення будуть затверджені)</i>		Арабські країни: Сталий розвиток і Міжнародний довідник фізичних, хімічних та технологічних речовин. Організовано Програмою розвитку ООН	http://www.undp.org/capacity21 ; penny.stock@undp.org
Липень <i>(дата і місце проведення будуть затверджені)</i>		Африка: Сталий розвиток і СНІД. Організовано Програмою розвитку ООН	http://www.undp.org/capacity21 ; penny.stock@undp.org

ВТОРОЙ РЕГИОНАЛЬНЫЙ СЕМИНАР ПО ОРХУССКОЙ КОНВЕНЦИИ ДЛЯ ЮЖНО-КАВКАЗСКИХ СТРАН (Армения, Азербайджан, Грузия)

14-17 ноября 2001 года в Ереване (Армения) прошёл региональный семинар по Орхусской конвенции о доступе к информации, участию общественности в процессе принятия решений и доступе к правосудию по вопросам окружающей среды.

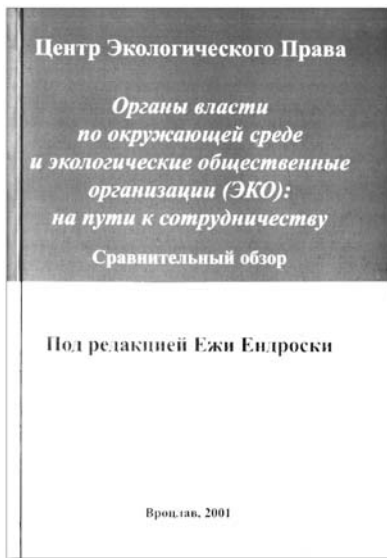
Семинар был организован совместными усилиями Экономической Европейской Комиссии ООН (ЕЭК ООН), Програма ООН по окружающей среде (ЮНЭП) и ОБСЕ и является продолжением семинара, проведенного в Тбилиси, в декабре 2000 года, основной целью которого было представление Орхусской конвенции, определение основных принципов Конвенции, обязанностей и проблем, связанных с применением положений Конвенции.

За прошедший год все три страны Южного Кавказа присоединились к Конвенции, в результате чего состоялись 16 ратификаций, необходимых для вступления Конвенции в силу. Таким образом, Конвенция стала действующим законодательным актом для всех причастных

республик, включая три Южно-кавказские республики.

Второй семинар по Орхусской конвенции был посвящён практическим аспектам имплементации Конвенции и проблемам, которые могут возникнуть при исполнении обязательств, предусмотренных Конвенцией на национальном и региональном уровнях. В ходе семинара также были рассмотрены последние события, связанные с Орхусской конвенцией, результаты деятельности различных рабочих групп, созданных в рамках Конвенции. В семинаре принимали участие представители правительственных и неправительственных организаций, а также представители средств массовой информации, академических учреждений. От Благотворительного Фонда «Экоправо-Львов» в качестве эксперта в семинаре участвовал исполнительный директор Фонда

и РЭЦ Кавказ «Эффективное вовлечение НПО Кавказа в процесс Окружающая среда для Европы». В Руководстве рассмотрены три составляющие Орхусской конвенции (доступ к экологической информации, участие общественности в процессе принятия решений, доступ к право-

и содиректор Ассоциации ГУТА Дмитрий Скрыльничков.

В ходе семинара было представлено ряд интересных публикаций, в том числе Руководство по участию общественности в принятии решений по вопросам, касающимся окружающей среды в странах Южного Кавказа. Это издание подготовлено нашей коллегой Аидой Искоян (глава Центра правовой охраны окружающей среды Армении, член Правления Регионального экологического центра для Кавказа, член Совета директоров Ассоциации ГУТА) в рамках трансграничной програм-

мы и представлено сравнительный анализ положений Конвенции с соответствующим национальным законодательством и практикой трёх закавказских государств.

Ежи Ендроски (Центр Экологического Права, Польша) представил сравнительный обзор «Органы власти по окружающей среде и экологические общественные организации (ЭКО): на пути к сотрудничеству». Эта публикация издана в рамках Датской Программы сотрудничества в области окружающей среды (ДПСООС) в Восточной Европе. Она не включает детального отчёта о ситуации в странах Центральной и Восточной Европы, но достаточно чётко предоставляет обзор опыта других стран, при-

обретённого в этой области. В книге есть информация о международном праве, ситуации в Нидерландах и США, детальный отчёт о ситуации в Польше за последнее время, изменения, которые произошли за это время в сравнении с 1997 годом.

Цель этой публикации содействовать органам власти по окружающей среде и экологичес-

ким общественным организациям в новых независимых государствах в развитии их собственной модели сотрудничества, предоставив возможность ознакомиться с опытом других стран в этой сфере.

Для того, чтобы получить эту книгу, Вы можете обратиться к нам, и эту просьбу мы передадим коллегам из Польши или же

отправим один из тех нескольких экземпляров, которые наша организация получила для распространения среди других общественных организаций. ■

Предлагаем Вашему вниманию пример из практики закарпатских природоохранных организаций, представленных в ходе семинара.

ЕВРОПЕЙСКИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦИИ И РАЗВИТИЯ НЕ НАРУШИЛ СОБСТВЕННЫХ ПРАВИЛ ЗАЩИТЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

«В вопросах, касающихся окружающей среды, совершенствование доступа к информации и участия общественности в принятии решений повышает качество принимаемых решений и процесс их осуществления, способствует улучшению информированности общественности об экологических проблемах, предоставляет общественности возможность выражать свою озабоченность и позволяет государственным органам обеспечивать должный учет таких интересов» (Орхуская конвенция)

«Граждане имеют право принимать участие в процессе рассмотрения и принятия важных решений в сфере охраны окружающей среды.» (Закон Грузии «Об охране окружающей среды» гл. 4, ст. 14).

7 марта 2000 года ЕБРР должен был рассмотреть для утверждения проект «Фронтера рессорс в Азербайджане и Грузии». Проект предусматривает освоение нефтяных месторождений Кургана и Карабах в Азербайджане и Тарибана в Грузии, увеличение добычи нефти и ее транспортировку. По природоохранной классификации ЕБРР любой проект по добыче углеводородов, который относится к категории А, согласно природоохранным правилам ЕБРР, можно финансировать после того, как он пройдет полную процедуру оценки воздействия и консультации с общественностью.

Фронтера рессорс рассматривала проект в категории Б, которая предусматривает только природоохранный анализ, без консультации с общественностью. Перевод проекта в категорию Б осуществился путем разрыва проекта на два этапа. Первый этап был зафиксирован на реабилитации нефтяных скважин и на пилотном бурении, а второй этап заключал в себе полное освоение нефтяных месторождений. Для первого этапа проекта был запрошен кредит в 10 млн. долларов, для второго этапа, начало которого намечено на конец 2000 года, — 60 млн. долларов. Вместе с этим, существовала реальная угроза тому, что если ЕБРР вложил бы 10 млн. долларов инвестиций в т. н. первую фазу, это явилось бы мощным рычагом воздействия на финансирование второго этапа проекта, независимо от

того, каким бы был результат оценки влияния на окружающую среду. После утверждения первого этапа спонсор и правительственные структуры сочли бы одобренным весь проект, что вызвало бы нарушение интересов общественности. Движение Зеленых Грузии обратилось к Президенту и Исполнительному директору ЕБРР с просьбой обеспечить соблюдение природоохранных процедур при рассмотрении проекта.

Вместе с Движением Зеленых Грузии, письмо было подписано шестью природоохранными неправительственными организациями Грузии. Позицию Движения Зеленых Грузии поддерживали члены наблюдательной сети банков Центральной и Восточной Европы, а также НПО из Америки и Европы, которые обратились к ЕБРР.

7 марта 2000 года Совет директоров ЕБРР утвердил «Фронтера рессорс проект в Азербайджане и Грузии». Совет принял во внимание беспокоенности НПО, и этапы проекта были рассмотрены как независимые. Финансирование второго этапа проекта начнется после того, как будут выполнены все природоохранные процедуры, утвержденные ЕБРР.

Приведенный выше пример показывает какое важное значение придать международные организации участию общественности через общественные слушания по крупным проектам экономического развития. ■

Дильбар Зайнутдинова,
Директор центра "Армон",
кандидат геолого-минералогических наук

ШКОЛА ВЫЖИВАНИЯ

(Защита прав граждан на здоровую окружающую среду)

Часто в средствах массовой информации говорят о том, что в республике Узбекистан создано правовое поле в области охраны окружающей среды. Однако практика обращения населения Узбекистана в судебные органы по защите своих экологических прав еще достаточно мала. Очевидно, законное право граждан на широкий доступ к правосудию пока еще не реализовано. Причин здесь много, но основными являются:

- Отсутствие института обращений в судебные органы по защите своих экологических прав;
- Отсутствие доступа к экологической информации по уровню загрязнения воды, воздуха и почвы;
- Недостаточно проработанное природоохранное законодательство, особенно в области контроля за переработкой радиоактивных и токсичных отходов и их складирования;
- Ограниченный доступ к правосудию простых граждан;
- Существующий стереотип негативного мышления у населения, что — Верховенство Закона не распространяется на "сильных мира сего";
- Количество обращений простых граждан и общественных организаций в защиту своих экологических прав очень мало.

Для расширения доступа к правосудию простых граждан центр «Армон» создал оперативную

юридическую помощь малоимущему населению республики Узбекистан, которая включает выезд на места, подготовку пакета документов, представление в судебных органах для защиты экологических прав граждан.

Первое крупное экологическое дело центр «Армон» провел в поселке Бурчмулла Ташкентской области Бостанлыкского района. Этот маленький поселок расположен в предгорьях Тянь-Шаня, на берегу крупнейшего Чарвакского водосборника.

Жители поселка жаловались на тяжелые экологические условия в районе, которые сложились в последние годы. Бурчмулла всегда была

курортной зоной, где в летнее жаркое время отдыхал практически каждый второй из города Ташкента.

По мнению жителей, экологическая ситуация в районе резко ухудшилась после строительства Чарвакской плотины.

Для выяснения обстоятельств дела центр «Армон» провел независимый экологический мониторинг. Установлено, что основной причиной ухудшения экологической ситуации являются вскрытые саркофаги висмута-мышьяковистых огарков. Захоронение проведено в «добрые старые времена». Прошло уже более 20 лет, захоронения находятся на крутом склоне горы, и в результате интенсивной эрозии один из трех саркофогов вскрылся. Переработанные до консистенции мелкой пыли висмута-мышьяковистые огарки под воздействием снега, дождя, ветра, естественно, начали мигрировать вниз, растекаясь по всему поселку и попадая в водный резервуар. Согласно данным профессора Муравьева Л.А., мышьяк и висмут являются наиболее канцерогенными веществами, способными проникать в клетку и реагировать с молекулой ДНК, приводя их к хромосомным нарушениям.

Плотина заполняется водой очень короткий промежуток времени с июня по сентябрь, остальное время дно плотины, которая сложена мелкоземом и лессовыми породами с включением висмута и мышьяка, оголяется. В жаркий летний период раскаленная пыль поднимается сильными порывами ветра вверх над долиной и зависает над поселком в виде смога. Количество больных в поселке на заболевания верхних дыхательных путей значительно увеличилось. Но нас особенно встревожило увеличение количества кожных заболеваний среди населения.

Центр «Армон» разработал стратегию и тактику защиты экологических прав населения.

Сначала были проведены семинары по защите экологических прав для жителей нескольких поселков. В очень простой интерактивной форме участникам давали информацию о возможном воздействии на здоровье загрязненной окружающей среды, обучали, как можно защитить свои экологические права

Затем для снижения уровня загрязнения воздушного бассейна была предложена оригинальная методика по высадке сафлора¹ (верблюжья колючка) на площади 330 га, которая наиболее интенсивно подвергалась ветровой эрозии. Это

уникальное растение хорошо адаптированное к местным условиям. Густая корневая система сафлора сдерживает почву от выдувания, кроме того, основное достоинство растения — способность хорошо расти как в воде, так и на суше. Эти качества очень важные, так как уровень воды в Чарвакской плотине постоянно меняется.

При содействии центра «Армон» были созданы две общественные экологические организации «Хаёт» и «Изида», в функции которых входило не только обучение инициативных групп экологическому праву, но и внедрение практики обращения в местные органы по защите своих прав.

Перемены, начавшиеся в республике по строительству гражданского общества, позволили нам спланировать серию шагов, которые в какой-то мере снизили уровень загрязнения поселка Бурчмулла. Местные органы власти дали нам разрешение на высадку сафлора, и инициативная группа «Хаёт» при содействии центра «Армон» высадила около 7,5 гектаров этого растения. Была проведена серия семинаров с сотрудниками ГосКомПрироды Республики Узбекистан, на которых лоббировались такие вопросы, как право граждан на возмещение ущерба за загрязненную окружающую среду.

При содействии АВА /СЕЕЛІ 18 октября 2001 года был проведен круглый стол в поселке Бурчмулла, где участвовали более 60 представителей экологических НПО, международных организаций USAID, Института Открытого Общества Фонда Содействия-Узбекистан, Врачи без границ, Internews, представители Посольства США, а также представители государственных структур Государственного Комитета по Охране Природы, Министерства здравоохранения, Министерства Внутренних Дел, Комитета по Охране Государственной границы и Средств Массовой Информации. Поднятая проблема имела широкий резонанс среди общественности.

Уровень правовых знаний по защите экологических прав значительно повысился. Разрушен миф, что невозможно изменить ситуацию. Так, например, ГосКомПрироды Республики Узбекистан подготовил пакет материалов для Высшего органа законодательной власти Олий Мажлис, на основании которого было разработано Положение «Об отходах», что широко осветили СМИ.

Такие результаты наших действий. Лед тронулся. ■

¹ Сафлор. Род *Carthamus*, семейство Астровые (*Asteraceae*) объединяет 19 видов. Издавна известен в Индии, Египте, Иране, других странах Азии и Северной Африки. Растение сафлора вырастает от 0,3 до 1,2 м в высоту и имеет цветки, которые могут быть красными, оранжевыми, желтыми или белыми. Оно используется для изготовления масла, при производстве красок и эмалей, в восточной кулинарии.

Ярина Остапик,
юрист БФ "Екоправо-Львів"

РЕЄСТРАЦІЯ СИМВОЛІКИ ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН

Громадські та благодійні організації можуть використовувати власну символіку: прапори, емблеми тощо, які є їх символами і відмітними знаками.

Символіка об'єднань громадян затверджується центральними статутними органами об'єднань відповідно до їх статутів.

Зареєстровані об'єднання громадян вправі відповідно до чинного законодавства зареєструвати свою символіку. Зареєстрована символіка громадян охороняється чинним законодавством України, зокрема не може бути зареєстрована символіка громадських організацій тотожна чи схожа із уже зареєстрованою. Зареєстрованій символіці об'єднання громадян присвоюється відповідний номер. Дані про реєстрацію вносяться до Реєстру символіки об'єднань громадян, що ведеться Міністерством юстиції України

Ким здійснюється реєстрація символіки об'єднань громадян

Реєстрація символіки зареєстрованих об'єднань громадян здійснюється Міністерством юстиції України та його органами на місцях.

Які документи подаються для реєстрації символіки об'єднань громадян?

- 1) заява, підписана двома членами центрального статутного органу організації;
- 2) положення про символіку громадської чи благодійної організації (положення про символіку повинно визначати види символіки, порядок її виготовлення, зберігання і використання);
- 3) опис символу і відмітного знака (у трьох примірниках);
- 4) рішення центрального статутного органу про затвердження положення та опису (у трьох примірниках);
- 5) зображення символіки;
- 6) документ про сплату реєстраційного збору;
- 6) копії свідоцтва про реєстрацію об'єднання громадян та його статуту.

Який розмір збору за реєстрацію символіки об'єднань громадян?

За реєстрацію символіки місцевих та всеукраїнських громадських та благодійних організацій — чотири неоподатковуваних мінімуми доходів громадян¹.

За реєстрацію символіки міжнародних організацій — два неоподатковуваних мінімуми доходів громадян і 100 доларів США (за наявності ліцензії Національного банку) або еквівалент цієї суми у валюті України за курсом Національного банку на час сплати.

За реєстрацію символіки структурних осередків громадських організацій зарубіжних держав в Україні — 200 доларів США (за наявності ліцензії Національного банку) або еквівалент цієї суми у валюті України за курсом Національного банку на час сплати.

Дитячі громадські організації звільняються від сплати реєстраційного збору за реєстрацію символіки.

Які обмеження встановлює законодавство для реєстрації символіки громадських організацій?

Якщо із заявою про реєстрацію символіки звертаються об'єднання громадян, що мають тотожну чи схожу символіку, перевага надається об'єднанню громадян, яке першим подало заяву про реєстрацію символіки.

У реєстрації символіки об'єднання громадян може бути відмовлено, якщо вона:

- 1) тотожна чи схожа із уже зареєстрованою символікою;
- 2) складається з позначень, які не мають відмітних властивостей;
- 3) являє собою державні герби, прапори або офіційні назви держав, нагороди, печатки та інші подібні відмітні знаки;
- 4) належить до загальнодержавних символів і термінів;
- 5) за своїм змістом суперечить державним інтересам, принципам гуманності і моралі;
- 6) містить прізвиська, імена, псевдоніми, портрети, факсиміле окремих осіб без їх згоди;
- 7) якщо символіка відтворює державні чи релігійні символи;
- 8) в інших випадках, якщо це суперечить чинному законодавству України.

Нормативна база

Закон України "Про об'єднання громадян"

Закон України "Про благодійництво та благодійні організації"

Постанова Кабінету Міністрів України "Про порядок реєстрації символіки об'єднань громадян" від 26 лютого 1993 р. № 144

¹ Неоподатковуваний мінімум доходів громадян становить 17 грн.

Ольга Мощинська,
клінічна програма БФ "Екоправо-Львів",
студентка 6 курсу юридичного факультету
Львівського національного університету ім. Івана Франка

ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ВІД ЕЛЕКТРОМАГНІТНОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ

Людство у своєму розвитку постійно вносить у довкілля все нові і нові фактори, які згодом починають шкідливо впливати на організм людини. На сьогодні одним з таких шкідливих факторів є електромагнітне випромінювання. Питання охорони здоров'я населення від впливу електромагнітних випромінювань має важливе медичне та соціально-економічне значення. Особлива увага при цьому приділяється санітарному нагляду за джерелами цих випромінювань. Основою організації санітарного нагляду є санітарні норми і правила, які містять як норми, так і основні положення гігієнічних вимог до засобів випромінювання.

Відповідно до Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів (від 19 червня 1996 року) та Державних санітарних норм і правил захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань (від 1 серпня 1996 року), основними джерелами випромінювання електромагнітних хвиль в населених пунктах є радіопередавальні, радіотелевізійні, радіолокаційні станції, відкриті розподільні установки (ВРУ) енергосистем та високовольтні лінії електропередач (ЛЕП). Державні санітарні норми і правила захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань регламентують умови експлуатації і розміщення засобів випромінювання відносно житлової забудови і цим самим забезпечують охорону здоров'я населення від впливу електромагнітних полів (надалі ЕМП).

Відповідно до п.2.2.2. Державних санітарних норм і правил захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань, розрізняють такі види шкідливого впливу електричного поля на людину, в залежності від його рівня:

— безпосередній вплив, який проявляється при перебуванні в ЕМП, причому ефект впливу посилюється зі збільшенням напруженості поля і часу перебування в ньому;

— вплив електричних розрядів (імпульсного струму), які виникають при дотику людини до незаземлених конструкцій, корпусів машин і механізмів на пневматичному ході і протяжних провідників або при дотику людини, ізольованої від землі, до рослин, заземлених конструкцій та інших заземлених об'єктів;

— вплив струму, який проходить через людину, що знаходиться в контакті з ізольованими від землі об'єктами (великогабаритними предметами, машинами і механізмами, протяжними провідниками), — струму стікання.

Ступінь небезпеки кожного із вказаних факторів зростає із збільшенням напруженості ЕМП. П.2.3.1. Правил встановлює гранично допустимі рівні напруженості ЕМП:

— всередині житлових будинків — 0,5 кВ/м;
— на території зони житлової забудови — 1 кВ/м;

— у населеній місцевості, поза зоною житлової забудови (землі в межах міста з урахуванням перспективного розвитку на 10 років, приміські та зелені зони, курорти, землі селищ міського типу, в межах селищної межі і сільських населених пунктів, в межах цих пунктів), а також на території городів і садів — 5 кВ/м;

— на ділянках перетину повітряних ліній з автомобільними шляхами I — IV категорій — 10 кВ/м;

— у ненаселеній місцевості (незабудована територія, яку відвідують люди, доступна для транспорту, та сільськогосподарські угіддя) — 15 кВ/м;

— у важкодоступній місцевості (не доступній для транспорту та сільськогосподарських машин) та на ділянках, спеціально відгороджених для виключення доступу населення — 20 кВ/м.

Захист від впливу радіотехнічних об'єктів

Одними з основних джерел випромінювання є радіотехнічні об'єкти — радіопередавальні, радіотелевізійні, радіолокаційні станції (далі РТО). Відповідно до п.8.5.1. Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів, з метою захисту населення від дії електромагнітних полів, створених передавальними радіотехнічними засобами, встановлюються санітарно-захисні зони і зони обмеженої забудови. Розміри санітарно-захисних зон і зон обмеження забудови РТО визначаються на стадії проектування розрахунковими методами, затвердженими або погодженими Міністерством охорони здоров'я України, для кожного конкретного об'єкта в залежності від його складу і призначення, потужності, робочої частоти, типу і висоти установки антен над рівнем землі, рельєфу місцевості, поверховості і планувального рішення існуючої забудови.

Майданчики для розміщення передавальних радіотехнічних засобів необхідно вибирати з урахуванням потужності об'єкта, конструктивних особливостей антен, рельєфу місцевості з такою умовою, щоб рівень електромагнітної енергії на території житлової забудови, в житлових приміщеннях та інших місцях перебування людей не перевищував допустимого, встановленого діючими санітарними нормами і правилами. Розміщення радіотехнічних засобів на висотних будинках без спеціальних засобів захисту від дії електромагнітної енергії не допускається.

Анени радіолокаційних станцій повинні встановлюватися на природних домінуючих підвищеннях, насипах, естакадах. Технічна територія (служба зона) передавальних радіотехнічних засобів повинна бути огорожена відповідно до вимог будівельних норм і правил для запобігання випадковому потраплянню на цю територію населення.

Контроль за дотриманням гранично допустимих рівнів ЕМП здійснюється спеціалістами установ санітарно-епідеміологічної служби Міністерства охорони здоров'я України на стадії проектування, реконструкції і експлуатації РТО.

Державний облік і реєстрацію РТО, які є джерелами електромагнітних випромінювань, здійснюють санітарно-епідеміологічні станції. Обліку і реєстрації підлягають всі РТО, які випромінюють електромагнітну енергію в навколишнє середовище. Кожен РТО, який випромінює в навколишнє середовище електромагнітну енергію,

повинен мати санітарний паспорт. Санітарний паспорт складається на замовлення адміністрації РТО установами санітарно-епідеміологічної служби і підписується адміністрацією РТО та представниками санітарно-епідеміологічної служби. Паспорт зберігається на об'єкті і пред'являється спеціалістам санітарно-епідеміологічної служби за приписом у встановленому порядку. Термін дії паспорта встановлюється 5 років. При реконструкції РТО, та при інших змінах, що можуть впливати на зміну електромагнітної обстановки санітарний паспорт переоформлюється достроково.

Захист від впливу електричного поля високовольтних ліній електропередач

Ще одним джерелом електромагнітного випромінювання є високовольтні лінії електропередач. З метою захисту населення від дії електричного поля повітряних ліній електропередач (далі ПЛЕ) встановлюються санітарно-захисні зони.

Відповідно до п.2.4.1. Державних санітарних норм і правил захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань, санітарно-захисною зоною вважається територія, на якій напруженість ЕМП перевищує 1 кВ/м. Санітарно-захисна зона для ПЛЕ встановлюється у вигляді земельної ділянки, межі якої регламентуються по обидві сторони від неї на певній відстані від проекції крайніх фазних проводів на землю, в перпендикулярному до ПЛЕ напрямку:

- 20 м для ПЛЕ напругою 300 кВ;
- 30 м для ПЛЕ напругою 500 кВ;
- 40 м для ПЛЕ напругою 750 кВ;
- 55 м для ПЛЕ напругою 1150 кВ.

У місцях можливого перебування людини напруженість ЕП може бути зменшена шляхом:

- віддалення житлової забудови від ПЛЕ або ПЛЕ від житлової забудови;
- застосування екрануючих пристроїв та інших засобів зниження напруженості ЕМП.

В межах санітарно-захисних зон ПЛЕ забороняється розміщувати житлові і громадські будівлі, дачні ділянки та інші місця перебування людей, майданчики для стоянки та зупинки всіх видів транспорту, підприємства по обслуговуванню автомобілів, а також сховища нафти і нафтопродуктів. Найближча відстань від осі ПЛЕ, що проектується, до межі населених пунктів не повинна бути меншою 250 м для ПЛЕ напругою 750 кВ і 300 м для ПЛЕ напругою 1150 кВ.

Контроль за дотриманням норм вищезгаданих Правил покладається на органи і установи санітарно-епідеміологічної служби Міністерства охорони здоров'я України. ■

Наталія Балушка,
помічник юриста БФ “Екоправо-Львів”

ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ТА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВІД ШУМУ

Ряд нормативних актів України містить положення щодо захисту населення та навколишнього середовища від шкідливого впливу шуму.

Відповідно до Закону України „Про охорону навколишнього природного середовища”, Закону України „Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” органи державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та громадяни при здійсненні своєї діяльності зобов'язані вживати необхідні заходи щодо запобігання та недопущення перевищення встановлених рівнів акустичного впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я людини. Використання джерел, що генерують цей фізичний фактор у виробництві, побуті та з іншою метою, допускається за умови дотримання санітарних норм, які передбачені Державними санітарними правилами планування і забудови населених пунктів від 19 червня 1996 року.

Правила розрізняють джерела зовнішнього техногенного та біогенного акустичного забруднення. Джерелами техногенного акустичного забруднення в населених пунктах є всі види транспорту, промислові підприємства, комунальні об'єкти (котельні, трансформатори, компресорні станції тощо). До джерел біогенного акустичного забруднення відносять стадіони, базари, майдани для мітингів, танцювальні майданчики, спортивні майданчики, дискотеки, зоопарки, ринки для продажу тварин, тваринницькі ферми.

З метою відвернення, зниження і досягнення безпечних рівнів виробничих та інших шумів повинні забезпечуватися певні заходи, як це передбачено в ст. 21 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”:

- створення і впровадження малошумних машин і механізмів;
- удосконалення конструкцій транспортних та інших пересувних засобів і установок та умов їх експлуатації, а також утримання в належному стані залізничних і трамвайних колій, автомобільних шляхів, вуличного покриття;
- розміщення підприємств, транспортних магістралей, аеродромів та інших об'єктів з джерелами шуму під час планування і забудови населених пунктів відповідно до встановлених законодавством санітарно-гігієнічних вимог, будівельних норм та карт шуму;
- виробництво будівельних ма-

теріалів, конструкцій, технічних засобів спорудження житла, об'єктів соціального призначення та будівництво споруд з необхідними акустичними властивостями;

— організаційні заходи для відвернення і зниження виробничих, комунальних, побутових і транспортних шумів, включаючи запровадження раціональних схем і режимів руху транспорту та інших пересувних засобів і установок у межах населених пунктів.

Громадяни зобов'язані дотримувати вимоги, встановлені з метою зниження побутового шуму у квартирах, а також у дворах жилих будинків, на вулицях, у місцях відпочинку та інших громадських місцях.

Відповідно до Закону України “Про охорону атмосферного повітря” в галузі охорони атмосферного повітря встановлюються нормативи гранично допустимого впливу фізичних факторів стаціонарних та пересувних джерел. Нормативи гранично допустимих рівнів впливу на атмосферне повітря встановлюються для кожного стаціонарного джерела та для кожного типу пересувних джерел з врахуванням сучасних технічних рішень щодо зниження рівнів впливу фізичних факторів, в тому числі шуму.

Рівні впливу цього фактору на стан атмосферного повітря, вимоги до їх скорочення встановлюються відповідним дозволом на основі затверджених відповідно до санітарних норм нормативів. Господарська чи інші види діяльності, якщо вони пов'язані з порушенням передбачених дозволених рівнів акустичного впливу на стан атмосферного повітря, може бути обмежена, тимчасово заборонена (зупинена) або припинена відповідно до законодавства (ст. 12 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”).

Як це передбачено Державними будівельними нормами України (ДБН 360-92), допустимі рівні шуму на різних об'єктах, територіях різного господарського призначення не повинні перевищувати показників наступних санітарних норм:

Території	Еквівалентний рівень шуму, дБА		Максимальний рівень шуму, дБА	
	з 7 до 23 год	з 23 до 7 год	з 7 до 23 год	з 23 до 7 год
Сельбищні зони населених місць	55	45	70	60
Житлові забудови, що реконструюється	60	50	70	60
Території житлової забудови поблизу аеродромів та аеропортів	65	55	75	65
Зони масового відпочинку і туризму	50	35-40	85	75
Санітарно-курортна зони	40-45	30-35	60	50
Території заповідників і заказників	До 25	До 20	50	45

Державні санітарні правила планування і забудови населених пунктів встановлюють допустимі рівні звуку на території житлової забудови (характеристикою джерел з непостійними акустичними характеристиками (транспорту і т.ін.) є еквівалентні та максимальні рівні звуку LA екв., LA макс.):

Види території	Допустимі рівні звуку (дБА)		Час доби
	LA екв.	LA макс.	
Території, що безпосередньо прилягають до будівель лікарень, санаторіїв	45 35	60 50	вдень вночі
Території, що безпосередньо прилягають до житлових будинків, будівель поліклінік, амбулаторій, будинків відпочинку, пансіонатів, будинків-інтернатів, дитячих дошкільних закладів, шкіл та інших навчальних закладів, бібліотек	55 45	70 60	вдень вночі
Території, що прилягають до будівель готелів та гуртожитків	60 50	75 65	вдень вночі
Майданчики відпочинку на території лікарень та санаторіїв	35	50	вдень
Майданчики відпочинку на території мікрорайонів, груп житлових будинків, будинків відпочинку, пансіонатів, майданчиків дитячих дошкільних закладів, шкіл та інших учбових закладів, будинків-інтернатів	45	60	вдень

Примітка: Еквівалентні та максимальні рівні звуку в дБА для шуму, що створюється засобами автомобільного, залізничного, авіаційного транспорту в 2 м від огорожуючих конструкцій першого ешелону житлових будинків, готелів, гуртожитків, повернутих у бік магістральних вулиць загальноміського значення, залізниць, а також джерел авіаційного шуму, допускається приймати на 10 дБА вище, вказаних у позиціях 2 та 3.

Рівні музичних, мовних та інших біогенних шумів від джерел на сельбищній території на відстані 2 м від житлових будівель і лікувально-профілактичних закладів, санаторіїв, будинків-інтернатів для людей похилого віку треба приймати на 5 дБА нижче відповідних гранично допустимих рівнів звуку.

Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів встановлюють вимоги щодо розміщення певних об'єктів. Житлову забудову, дитячі дошкільні заклади, школи, заклади охорони здоров'я, будинки-інтернати для людей похилого віку потрібно розташовувати в зоні, що найбільш віддалена від джерел акустичного забруднення.

Промислові, сільськогосподарські та інші об'єкти, що є джерелами забруднення навколишнього середовища фізичними факторами, в тому числі акустичного, повинні відокремлюватись від житлової забудови санітарно-захисними зонами. Санітарно-захисну зону слід встановлювати від джерел шкідливості до меж житлової забудови, ділянок громадських установ, будинків і споруд, а також територій парків, садів, скверів та інших об'єктів зеленого будівництва загального користування, ділянок оздоровчих та фізкультурно-спортивних установ, місць відпочинку, садівницьких товариств та інших, прирівняних до них об'єктів.

Житлову забудову необхідно відокремлювати від залізничних ліній санітарно-захисною зоною шириною 100 м від осі крайньої залізничної колії за умови забезпечення нормативних рівнів шуму в прилеглих об'єктах та на території забудови.

При розташуванні залізниці у виїмці та при здійсненні спеціальних шумозахисних заходів розміри санітарно-захисної зони встановлюються з урахуванням забезпечення на території житлової забудови нормативних рівнів шуму, але не менше 50 м. При цьому не менше 50% площі санітарно-захисної зони повинно бути озеленено.

Відстань від меж садових ділянок до осі крайньої залізничної колії слід приймати не менше 50 м при обов'язковому використанні шумозахисного озеленення шириною 25-30 м або інших шумозахисних заходів.

Відстань від краю проїзної частини магістральних доріг до житлової забудови слід встановлювати з урахуванням забезпечення в житловій забудові нормативних рівнів шуму, але не менше 50 м.

У випадку розміщення окремо розташованих розподільних пунктів і трансформаторних підстанцій напругою 6-20 кВ, при кількості трансформаторів не більше 2, потужністю кожного до 1000 кВт при виконанні заходів по захисту від шуму відстань від них до вікон житлових і громадських будівель слід приймати не менше 10 м, а до будівель лікувально-профілактичних закладів — не менше 15 м. При більшій потужності розриви встановлюють розрахунковим шляхом з урахуванням акустичних характеристик трансформаторів і шумозахисних заходів.

При виборі типу забудови, особливо поблизу джерел підвищених рівнів звуку, потрібно враховувати захисні акустичні властивості споруд і необхідність максимального зниження колективного акустичного навантаження на населення.

Облік найбільш потужних джерел шуму на території міста, контроль за виконанням запланованих в генплані заходів по зниженню шуму (організація санітарно-захисних зон для відповідних промислових, транспортних, комунальних об'єктів; прокладання транзитних магістралей за межами міста, прокладання трас польотів повітряних суден за межами сельбищної території та рекреаційних зон, шумозахисне озеленення тощо) ведуть спеціалізовані лабораторії санепідстанцій (Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд за реалізацією генеральних правил розвитку міст від 5 листопада 1998 року).

Відповідно до Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", для захисту своїх законних прав та інтересів у цій сфері громадянам слід подати скаргу або іншим чином звернутися в санітарно-епідеміологічну станцію відповідного рівня (міську, районну в місті, районну, обласну), яка зобов'язана вжити заходи для усунення порушень. ■

У період з лютого по квітень кожного року проводиться більшість робіт по обрізуванню зелених насаджень. Громадян цікавить, хто і як може його проводити. Пропонуємо Вашій увазі консультацію щодо правового регулювання цих питань.

Ольга Мельнь,
клінічна програма БФ “Екоправо-Львів”, студентка 5 курсу юридичного факультету Львівського національного університету ім. І.Франка

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБРИЗУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ

Відповідно до Правил утримання зелених насаджень міст та інших населених пунктів України, затверджених Наказом Держжитлокомунгоспу України від 29 червня 1994 року №70, для утримання в належному стані, створення та формування високодекоративних і ефективних в екологічному відношенні, стійких до несприятливих умов навколишнього природного середовища дерев і чагарників протягом усього року проводяться заходи по підживленню, поливу, обрізуванню крон дерев і кущів, вирізуванню сухих суків і гілок, утепленню кореневої системи, стрижці живоплотів.

Одним із основних заходів догляду за надземною частиною дерев та чагарників у міських насадженнях є обрізування крони.

Обрізування крони дерев та чагарників проводиться шляхом вирізування сухих, пошкоджених гілок і сучків, які знижують декоративну цінність рослин і сприяють утворенню дупел; проріджування крони, збереження наданих їй раніше форми і розмірів, зменшення об'єму та омолодження.

Розрізняють три види обрізування — формувальне, санітарне і омолоджувальне.

Формувальне обрізування застосовується для збереження природної або штучної геометричної форми рослин та рівномірного розташування скелетних гілок. Періодичність проведення формувального обрізування може коливатися залежно від швидкості росту пагонів: у порід, що швидко ростуть — щорічно; у тих, що повільно ростуть — один раз у 2 — 4 роки. Формувальне обрізування слід проводити ранньою весною до розпускання бруньок, перед початком вегетації (кінець лютого — квітень).

Мета формувального обрізування — створення декоративної штучної форми чагарників, підтримування заданої форми і розмірів живоплоту, прискорення росту бокових пагонів і збільшення густоти крони.

Санітарне обрізування дерев і чагарників — це вирізування старих, хворих, усихаючих і пошкоджених гілок протягом усього вегетаційного періоду.

Омолоджувальне обрізування проводиться з метою підвищення життєдіяльності ослаблених дерев у тому разі, коли дерева майже зовсім перестають давати щорічний приріст або в них спостерігається усихання вершини і кінців пагонів.

Відповідальність за утримання в належному стані зелених насаджень і належний догляд за ними покладається:

- щодо насаджень, які відносяться до комунальної власності, — на місцеві ради, їх виконавчі чи спеціально уповноважені ними органи, при інших формах власності — на землевласників і землекористувачів;
- на вулицях перед будівлями до проїжджої частини, всередині кварталних насаджень та садів мікрорайонів — на власників (орендарів) житлових, громадських і промислових будівель та споруд, а також на власників будівель побуту, торгівлі, освіти, охорони здоров'я, які розташовані у житлових районах;
- на територіях підприємств, а також на прилеглих до них ділянках і санітарно-захисних зонах — на ці підприємства;
- на територіях зелених насаджень, відведених під будівництво, з дня початку робіт — на керівників організацій, котрим відведені земельні ділянки, або керівників будівельних організацій;
- на пустирях, берегах водоймищ та річок — на керівників прилеглих підприємств за рішенням місцевих органів державної виконавчої влади;
- на приватних садибах і прилеглих ділянках — на їх власників. ■

Андрій Андрусевич,
БФ "Екоправо-Львів"

УЧАСТЬ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ВСЕСВІТНЬОГО БАНКУ (короткий огляд)

Неурядові організації вже давно стали необхідним елементом демократичного суспільства. Сьогодні Всесвітній Банк визнає важливу роль, яку відіграють неурядові організації у процесі соціально-економічного розвитку. Співпраця Банку з НУО є постійною складовою його діяльності і розширюється з кожним роком. Це зумовлено як визнанням ролі НУО з боку Банку, так і зростанням впливу самих НУО на процеси, що відбуваються у суспільстві.

Так, у період з 1973 по 1988 роки лише шість процентів фінансованих Банком проектів реалізувались із залученням НУО, а до 1994 р. цей відсоток зріс до п'ятдесяти.¹ Ці цифри, зрозуміло, демонструють лише кількісний аспект співпраці, натомість якість та результати такої співпраці вимагають окремого аналізу. У більшості випадків роль НУО невелика і обмежена лише до стадії реалізації проекту. Проте, Банком створені механізми розширення співпраці з НУО як на рівні загальної політики Банку, так і на рівні окремих проектів, їх розробки, реалізації, моніторингу та оцінки.

Метою Банку у розвитку співпраці із неурядовими організаціями є:

- 1) збільшення ефективності проектів, які він підтримує;
- 2) поглиблення розуміння громадськістю діяльності Банку;
- 3) стимулювання розвитку середовища, сприятливого для зростання ролі НУО у суспільстві;
- 4) збільшення внеску НУО у політику, аналіз та державні стратегії Банку.

Якщо раніше сфери діяльності Банку були досить обмежені, сьогодні його діяльність включає охорону довкілля, питання рівності жінок і чоловіків та інші сфери, у яких НУО мають неабиякий вплив і досвід. Маючи ряд переваг — соціальну близькість (прямі контакти із громадськістю), відданість справі, яку вони роблять, здатність приймати новітні рішення, безпосередній практичний досвід роботи та ін. — неурядові організації можуть брати ефективну участь у роботі Банку.

Усі неурядові організації Банк ділить на дві групи: 1) оперативні, головним напрямком діяль-

ності яких є фінансування, розробка чи реалізація проектів (програм) у сфері розвитку; та 2) захисні, які намагаються вплинути на політику та практику Банку, урядів та ін. і головною метою діяльності яких є захист чи розвиток окремих елементів розвитку. Перша група — найбільш цікава для Банку і з нею він найчастіше співпрацює.

Банк намагається самостійно надавати чи створювати умови для одержання інформації про його діяльність у конкретній країні. З цією метою, як правило, створюються громадські інформаційні центри, які збирають та частково перекладають на державну мову необхідну інформацію. Ці центри можуть створюватися "на місцях", тобто безпосередньо в районі реалізації проекту Банку. Наприклад, такий центр був створений при реалізації проекту Ghazi Barotha Dam у Пакистані.

Якщо неурядова організація робить запит про надання інформації, працівники Банку зобов'язані їй таку інформацію надати відповідно до Політики Банку.² Працівники Банку, окрім того, повинні розглянути та вивчити усі проблемні питання, які піднімаються такими організаціями, надати повну та своєчасну відповідь. Працівникам Банку рекомендовано за можливості організувати зустрічі з НУО, які висловили своє занепокоєння чи права яких у певній сфері порушені.³

З питань своєї загальної політики, стратегій, планів та під час підготовки головних звітів, Всесвітній Банк консультується із неурядовими організаціями. Проте процедура участі у таких консультаціях не є визначеною і практично не врегульована. Це саме стосується і інших форм "стратегічної" співпраці Банку з НУО. Як правило, регіональні та місцеві представництва Банку володіють широкою свободою дій щодо залучення чи незалучення неурядових організацій. Практично єдиним постійно діючим органом співпраці є Комітет "Всесвітній Банк — НУО", який засідає регулярно.

Оперативна співпраця Банку з НУО, коли організації приймають участь у реалізації конкретних проектів, має ширшу практику та передбачає кілька можливих механізмів залучення громадськості. Як правило, НУО беруть участь у

¹ У цій статті використані матеріали веб-сайту Всесвітнього Банку (www.worldbank.org).

² The World Bank Policy on Disclosure of Information (Washington, D.C.: World Bank, 1994);

³ World Bank Operational Manual. Good Practices. GP 14.70, February 2000.

фінансованих Банком проектах як неформальні радники, консультанти, виконавці окремих проєктів чи спів- фінансуючі партнери. Неурядові організації можуть бути залучені до проведення оцінок бідності, підготовки національних планів екологічних дій (NEAP), національних економічних меморандумів, стратегій допомоги державам.

Участь неурядових організацій у кредитних проєктах Банку може відбуватися на різних етапах їх реалізації. Під час попередньої оцінки та розробки проєкту НУО намагаються забезпечити належне врахування у таких проєктах інтересів місцевого населення, зокрема шляхом організації консультацій із зацікавленою громадськістю. Участь чи неучасть НУО багато в чому залежить від:

- 1) думки представників Банку щодо доцільності їх участі,
- 2) інформованості представників Банку щодо існування зацікавлених неурядових організацій і про їх бажання співпрацювати,
- 3) інформованості самих НУО щодо проведення попередньої оцінки та розробки проєкту. Інформаційна політика Банку ускладнює можливість участі НУО. Останні, тим не менше, повинні підтримувати постійний контакт із місцевими чи регіональними представництвами Банку для отримання своєчасної інформації.

Особливо слід відзначити відсутність чітко визначених процедур участі громадськості. Тому, на мою думку, слід головним чином брати до уваги практику участі НУО в минулому та в інших країнах. Необхідно однак пам'ятати, що Банк допускає факт відсутності можливостей співпраці

Банку та НУО, в залежності від конкретної ситуації у тій чи іншій державі.

Працівники Банку зобов'язані доповідати своїм безпосереднім керівникам про наявність будь-яких зауважень, коментарів чи заперечень щодо запланованих проєктів, представлених неурядовими організаціями. Банк, зважаючи на попередню практику, рекомендує своїм працівникам вирішувати усі можливі розходження до початку реалізації проєкту. Так, під час розробки Плану дій щодо повеней у Бангладеш було проведено ряд круглих столів із представниками Банку, уряду та НУО (хоч далеко не всі розбіжності вдалося успішно вирішити).

В останні роки НУО почали брати участь і у процесі моніторингу реалізації проєктів Банку, особливо щодо їх впливу на довкілля та права корінних народів. Як відомо, неурядові організації інколи отримують фінансову компенсацію за свою участь. Умови участі НУО визначаються Банком та НУО одразу ж на початку процесу.

Головну роль у забезпеченні співпраці Банку з НУО відіграють регіональні представники. Саме вони збирають інформацію про неурядові організації у країні, організовують зустрічі НУО із представниками Банку та відповідають на запити НУО. У багатьох країнах в представництвах Банку створено окремі посади з питань зв'язків із громадськістю (зокрема в Україні). Головним же органом Банку у його відносинах із громадськістю є Відділ неурядових організацій та громадянського суспільства, який здійснює загальне керівництво у цій сфері, хоча інколи і прямо співпрацює з неурядовими організаціями. ■

Завершуючи цикл статей про Всесвітній Банк, пропонуємо Вашій увазі адреси кількох веб-сторінок відповідних інституцій Банку, про які йшлося у попередніх статтях. На цих веб-сторінках Ви можете ознайомитись із установчими та оперативними документами Експертної комісії, Омбудсмена та Банку загалом, процедурними правилами, взірцями заяв, звітами та практикою цих установ, директивами Банку тощо.

Головна сторінка для НУО на сайті Банку (співпраця, новини, інформація для НУО):
[HTTP://LNWEB18.WORLDBANK.ORG/ESSD/ESSD.NSF/NGOS/HOME](http://LNWEB18.WORLDBANK.ORG/ESSD/ESSD.NSF/NGOS/HOME)

Експертна комісія Всесвітнього банку (Inspection Panel):
[HTTP://WWW.WORLDBANK.ORG/INSPECTIONPANEL](http://WWW.WORLDBANK.ORG/INSPECTIONPANEL)

Радник з питань контролю за дотриманням статутних вимог (Омбудсмен) Міжнародної фінансової корпорації та Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій
[HTTP://WWW.IFC.ORG/CAO](http://WWW.IFC.ORG/CAO)

Всесвітній Банк в Україні:
[HTTP://WWW.WORLDBANK.ORG.UA](http://WWW.WORLDBANK.ORG.UA)

Софія Ванькович,
помічник юриста БФ "Екоправо-Львів"

СУД — ГАРАНТІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЮ

Одним із способів реалізації права на інформацію є звернення з інформаційними запитами, який в повній мірі залежить від виконання обов'язку уповноважених суб'єктів надавати таку інформацію. Деколи суб'єкти інформаційних відносин вирішують ці питання на власний розсуд, ігноруючи положення чинного законодавства, якими врегульовується порядок одержання використання, зберігання та поширення інформації.

Часто у відповідь на інформаційний запит можна почути: "Якщо б це була прокуратура, то, зрозуміло, інформацію можна надати, а так, чому ми повинні надавати інформацію усім, хто запитує?" Коли у наданні інформації відмовляють без законних на це підстав, отримати її інколи стає можливо лише через суд, який є гарантією реалізації права на інформацію. Варто зазначити, що суди, вирішуючи справи про надання інформації та коментуючи положення законодавчих актів, надають цим положенням дієвої сили, показують, як на практиці вони діють або повинні діяти.

Прикладом судового захисту права на інформацію може бути справа, яка недавно велася юристами Благодійного Фонду "Екоправо-Львів".

9 листопада цього року Господарським судом Львівської області було задоволено позов БФ "Екоправо-Львів" до ДКП "Бродиводоканал" про відмову у наданні інформації. У справі можна відмітити кілька цікавих моментів. Як позивачем, так і відповідачем для обґрунтування своїх прав було вжито положення Конвенції про доступ до інформації, участь громадсь-

Львівський обласний господарський суд 79010, м. Львів, вул. Личаківська, 81

позивач: Благодійний фонд "Екоправо-Львів" 79000, м. Львів, вул. Крушельницької, 2

відповідач: Державне комунальне підприємство "Бродиводоканал" 80600, м. Броди, вул. В. Стуса, 22 а

Позов про відмову у наданні інформації

Листом від 23.05.2001 р. за № 388 нами було направлено інформаційний запит до Державного комунального підприємства "Бродиводоканал" (додаток 1). У цьому запиті були поставлені ряд запитань, що стосувалися встановлення Державним комунальним підприємством "Бродиводоканал" зони санітарної охорони водозабірної башти з зазначенням її меж, плану заходів забезпечення якості води, здійснення Державним комунальним підприємством "Бродиводоканал" систематичного лабораторно-виробничого контролю за якістю води та станом джерел постачання.

Даний лист був отриманий Державним комунальним підприємством "Бродиводоканал" (повідомлення № 961, додаток 2) 25 травня 2001 року.

Листом від 31.05.2001 р. за № 299 в задоволенні запиту нам було відмовлено (додаток 3). У відповіді було зазначено, що "вказана інформація відповідно до ст. 30 Закону України "Про інформацію" не відноситься до відкритої інформації у зв'язку з чим, керуючись ст. 34 Закону України "Про інформацію" у задоволенні запиту було відмовлено, що є порушенням нашого права на інформацію.

Ст. 34 Конституції України гарантує кожному право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію. У ст. 50 Конституції України гарантує кожному право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена.

Ст. 21 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" закріплює право громадських об'єднань одержувати інформацію про стан навколишнього середовища, джерела його забруднення, програми і заходи щодо його охорони. Інформація, що запитувалася відноситься до такої.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 року № 611 "Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці" дана інформація не становить комерційної таємниці. Обмеження права на одержання відкритої інформації забороняється законом (ст. 29 Закону України "Про інформацію").

Таким чином, Державним комунальним підприємством "Бродиводоканал" було порушено право на інформацію, гарантоване нам ст. ст. 34, 50 Конституції України, ст. ст. 9, 31 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", Конвенцією Про доступ до інформації, участь громадської в процесі прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища.

В зв'язку з вищенаведеним на підставі ст. ст. 1, 12, 14, АПК України ПРОСИМО:

1. Визнати позов обґрунтованим, ненадання інформації неправомірним, що порушує права громадської організації;
2. Зобов'язати Державне комунальне підприємство "Бродиводоканал" задовільнити запит у повному обсязі та надати відповідну інформацію;
3. Судові витрати покласти на відповідача.

Додатки:

1. Копія листа Благодійного фонду "Екоправо-Львів" від 23.05.2001 р. за № 388;
2. Повідомлення про вручення № 961 відправлене 25.05.2001 р. на адресу Комунального підприємства Бродівське водопровідне господарство та вручене 25.05.2001 року.
3. Копія листа Державного комунального підприємства "Бродиводоканал" від 31.05.2001р. за № 299;
4. Підтвердження про вручення відповідачеві копії позовної заяви і доданих до неї документів;
5. Документ про сплату Державного мита за позов;
6. Документ про оплату за інформаційно-технічне забезпечення судового процесу згідно ст. 44 АПК України за позовом БФ "Екоправо-Львів" до ДКП "Бродиводоканал"

Президент Благодійного фонду
"Екоправо-Львів"

С. Кравченко

**ГОСПОДАРСЬКИЙ СУД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
РІШЕННЯ
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ**

9.11.2001р.

Справа №4/2436-31/197**За позовом** Львів, Благодійний фонд "Екоправо-Львів"
до відповідача Броди, ДКП "Броди водоканал"**Суддя** Довга О.І.**Про:** відмову в наданні інформації**Представники:****від позивача** Тустановська — представник,**від відповідача** Сидорчук — представник.**Суть спору:**

Заявлено позов Благодійним фондом "Екоправо-Львів" до ДКП "Броди водоканал" про відмову в наданні інформації.

Представник позивача в судовому засіданні позовні вимоги підтримав.

Відповідач проти позову заперечує з підстав, викладених у відзиві на позовну заяву.

Розглянувши матеріали справи судом встановлено:

Листом від 28.05.01р. №388 позивачем направлено інформаційний запит до ДКП "Броди водоканал". У запиті стояло питання, що стосувалися встановлення ДКП "Броди водоканал" зони санітарної охорони водозабірної бапти і зазначенням їх меж, плану заходів забезпечення якості води, здійснення відповідачем систематичного лабораторно-виробничого контролю за якістю води та станом джерел постачання.

Листом від 31.05.01р. №299 в задоволенні запиту Благодійному фонду "Екоправо-Львів" було відмовлено із зазначенням, що "вказана інформація відповідно до ст. 30 ЗУ "Про інформацію" не відноситься до відкритої інформації", і в зв'язку з чим, керуючись ст. 34 ЗУ "Про інформацію" у задоволенні запиту було відмовлено.

Відповідно до ст. 34 Конституції України гарантовано кожному право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або у інший спосіб. БФ "Екоправо-Львів", — екологічна громадська організація, яка має право запитувати інформацію про стан водних об'єктів, джерела забруднення та використання вод, про плани і заходи щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів не зазначаючи мети їх використання.

Відповідно до ст. 21 ЗУ "Про охорону навколишнього природного середовища" закріплено право громадських об'єднань одержувати інформацію про стан навколишнього середовища, джерела його забруднення, програми і заходи його охорони. Інформація з якою позивач звернувся до відповідача відноситься до такої.

Згідно ст. 30 ЗУ "Про інформацію" конфіденційна інформація — це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних або юридичних осіб і поширюється за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов.

Враховуючи вищевикладене ДКП "Броди водоканал" порушено право позивача на інформацію, гарантоване ст. ст. 34, 50 Конституції України, ст. ст. 9, 21 ЗУ "Про охорону навколишнього природного середовища".

Зваживши всі обставини по матеріалах справи, вислухавши пояснення представників сторін, суд визнав позов обгрунтованим і таким, що підлягає до задоволення.

На підставі наведеного, відповідно до вимог ст. ст. 34, 50 Конституції України, ст. ст. 9, 21 ЗУ "Про охорону навколишнього природного середовища", ст. 30 "Про інформацію", керуючись ст. ст. 12, 43, 82, 84 АПК України, суд

вирішив:

1. Позов задоволити.
2. Зобов'язати ДКП "Броди водоканал" задовільнити запит Благодійного фонду "Екоправо-Львів" та надати відповідну інформацію.
3. Стягнути з ДКП "Броди водоканал", м. Броди вул. Стуса, 22а на користь Благодійного фонду "Екоправо-Львів" м. Львів, вул. Крушельницької, 2, 85,00 грн. державного мита, 69,00 грн. витрат за послуги з інформаційно-технічного забезпечення арбітражного процесу.

Суддя

О.І. Довга

кості в прийнятті рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища (Орхуської конвенції), яка вступила в силу 30 жовтня 2001 року. Так, відповідач, заперечуючи проти позову, у відзиві на позовну заяву посилався на ст. 4 Орхуської конвенції, де вказується, що у запиті про надання екологічної інформації може бути відмовлено, якщо запит є очевидно необгрунтованим або сформульованим у надто загальному вигляді.

У судовому засіданні нами були спростовані ці положення відповідачів. Крім Конституції України, Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", Закону України "Про інформацію" та Постанови Кабінету Міністрів України "Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці", ми посилались на ст. 2 Орхуської конвенції, у якій зазначається, що недержавні організації, котрі сприяють охороні навколишнього природного середовища та відповідають будь-яким вимогам національного законодавства, вважаються такими, що мають зацікавленість. Ми також використали для обгрунтування своїх вимог п. 6 ст. 11 Водного кодексу, яким передбачається право громадськості та їх об'єднань, інших громадських формувань одержувати у встановленому порядку інформацію про стан водних об'єктів, джерела забруднення та використання вод, про плани і заходи щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

Суд прийняв рішення позов задовольнити, чим було зроблено вагомий крок у реалізації екологічних прав громадян. Ним було встановлено, що БФ "Екоправо-Львів" — екологічна громадська організація, яка "має право запитувати інформацію про стан водних об'єктів, джерела забруднення та використання вод, про плани і заходи щодо використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, не зазначаючи мети їх використання."

Копії позовної заяви та судового рішення додаються.

Андрій Андрусевич
БФ "Екоправо-Львів"

ДІЯЛЬНІСТЬ ЮНЕСКО В СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Охорона довкілля в межах ЮНЕСКО включає кілька окремих напрямків діяльності цієї організації у цій сфері, головними з яких є Програма "Людина і біосфера", Міжурядова океанографічна комісія, комплекс програм з питань вод, питання охорони довкілля та розвитку прибережних регіонів та малих островів.

Екологічна програма ЮНЕСКО "Людина та біосфера" (МАВ — Man and Biosphere).

Програма ЮНЕСКО "Людина та Біосфера" в межах природничих та суспільних наук розробляє основи сталого використання та збереження біологічного різноманіття, покращення відносин між людьми та довкіллям в глобальному масштабі. Програма "Людина та Біосфера" заохочує міждисциплінарні дослідження, демонстрацію та навчання з питань управління та використання природних ресурсів. Програма, таким чином, не тільки сприяє кращому розумінню довкілля, а також і залученню науковців у розробку відповідних напрямків державної політики з метою доцільного використання біологічного різноманіття.

Протягом останніх десятиліть Програма "Людина та Біосфера" зосереджує головну увагу на сприянні сталому розвитку шляхом збереження та раціонального використання біорізноманіття. Використовуючи переваги міждисциплінарного та міжкультурного елементів мандату ЮНЕСКО в сферах освіти, науки, культури та зв'язку, програма "Людина та Біосфера" сприяє як науковим дослідженням, так і збору інформації, пов'язуючи їх з традиційними знаннями про використання природних ресурсів. Програма покликана сприяти імплементації Порядку денного на 21 століття та відповідних конвенцій, особливо Конвенції про охорону біологічного різноманіття.

Структура програми ЮНЕСКО "Людина та Біосфера"

Міжурядова структура програми надає їй можливість допомагати національним урядам у плануванні та впровадженні дослідницьких та навчальних програм. Програма зосереджується на найбільш нагальних потребах країн, які визначаються вченими та політиками самих держав.

Національні комітети

Програма діє через 141 національний комітет, які створені 187 державами-членами ЮНЕСКО. Крім того, діє також Комітет Програми "Людина та Біосфера" у Сполучених Штатах Америки.

Керівний орган

Програмою керує Міжнародна координаційна рада (МКР), яка складається з 34 країн-членів, які обираються на Генеральній Конференції ЮНЕСКО, що скликається двічі на рік. Наглядачі з країн, що не ввійшли до Ради, а також представники інших установ ООН також можуть відвідувати збори МКР, які також відбуваються двічі на рік. В період між сесіями керівництво Програмою передається Бюро, члени якого призначаються ЮНЕСКО з кожного геополітичного регіону.

Секретаріат

Секретаріат Програми, який відповідає за щоденне її впровадження, знаходиться у Відділі ЮНЕСКО з Екологічних Наук. Секретаріат складається з вчених різних галузей науки. У 2001 році склад Відділу, як у Парижі так і в регіонах, налічував 29 осіб, тобто штатних працівників, представників країн-членів, експертів та консультантів.

Бюджет Програми

Діяльність Програми фінансується задіяними країнами-членами. Крім цього, Програма фінансується з регулярного бюджету ЮНЕСКО, цільовими фондами країн-членів, додатково залученими коштами. Програма все більше фінансується не бюджетними коштами.

Основні теми дослідження Програми

Програма "Людина та Біосфера" на даний час дещо змінює свої пріоритети, зосереджуючись на наступних напрямках:

– Екосистемний та біорегіональний підхід: збалансування сільського/міського розвитку та збереження біорізноманіття, з одночасним підвищенням та підтримкою культурних цінностей, співпраця з Секретаріатом Конвенції про охорону біологічного різноманіття, Комісією Міжнародного Союзу Охорони Природи (IUCN) з управління (менеджменту) екосистем.

– Екологічний моніторинг та оцінка: нагромадження первинних даних для різних глобальних оцінок та моніторингу стану біорізноманіття;

– Розвиток потенціалу: як відповідь на складні питання у сферах охорони довкілля та сталого

розвитку, цей напрямок розвивається через глобальні програми освіти, підвищення технічного рівня спеціалістів та підвищення свідомості громадянськості.

– Вивчення новітніх екологічних теорій та практики: наприклад екосистеми, що виникли в результаті глобальних змін у природі та їх менеджмент, взаємозв'язок між культурою та екологією, економіка природокористування, урбаністична екологія.

Всесвітня мережа біосферних заповідників

Головним “фізичним” втіленням програми, і, можливо, найбільш відомим є Всесвітня мережа біосферних заповідників. Біосферні заповідники — це територія наземних та берегових екосистем, створена для збалансування збереження біорізноманіття з одного боку та його сталого використання з іншого. Біосферні заповідники є міжнародно-визнаними, вони пропонуються урядами держав і залишаються під національною юрисдикцією держав, на території яких розташовані.

Станом на вересень 2001 року в Мережу біосферних заповідників входило 411 об'єктів у 94 країнах світу. В Україні — це Асканія Нова, Карпатський, Чорноморський заповідники, дельта Дунаю та укр. частина Сх. Карпат. Біосферні заповідники покликані виконувати три головні функції: функція збереження (сприяти збереженню ландшафтів, екосистем, міжвидової та генетичної багатоманітності; функція розвитку (сприяти економічному та суспільному розвитку, який був би соціально-культурно та екологічно стабільним); і спеціальна функція (надання підтримки у дослідженні, моніторингу, навчанні та обміні інформацією щодо місцевих, національних та всесвітніх питань щодо збереження та розвитку.

Міжурядова океанографічна комісія ЮНЕСКО (IOC — Intergovernmental Oceanographic Commission)

Міжурядова океанографічна комісія була створена в 1962 році з метою поглиблення знань людства про Світовий океан, який має значний вплив на людину і життя на землі загалом. Сьогодні ми ще не володіємо достатніми знаннями про Світовий океан, щоб мати змогу достовірно прогнозувати стан та зміни у ньому та, відповідно, в інших головних елементах довкілля землі. Тому головною метою Міжурядової океанографічної комісії були і є сприяння науковим дослідженням океану та пов'язаних із ним об'єктів.

Діяльність Міжурядової океанографічної комісії сьогодні складається з чотирьох головних напрямків:

– створювати, розвивати та сприяти реалізації міжнародних океанографічних досліджень

для покращення нашого розуміння головних світових та регіональних процесів в океані та їх взаємозв'язок із сталим розвитком та обслуговуванням ресурсів океану;

– забезпечення ефективного планування, встановлення та координації оперативної глобальної системи спостереження за океаном з метою збору інформації, необхідної для атмосферного та морського прогнозування, а також необхідної для дослідження глобальних екологічних змін;

– забезпечити міжнародне керівництво у питаннях освіти та навчальних програмах, а також технічної допомоги, необхідних для систематичного спостереження за світовим океаном та його морською зоною;

– забезпечення ефективної обробки та широкої доступності інформації та даних про океан, отриманих під час спостережень та моніторингу.

Програми з питань вод

В межах ЮНЕСКО діє кілька програм у сфері дослідження вод та пов'язаних із ними проблем, зокрема наступні дві.

Міжнародна гідрологічна програма (IHP — International Hydrological Programme)

Це міждержавна програма наукової співпраці у сфері дослідження водного циклу з метою покращення методів використання водних ресурсів та вироблення нових, раціональних методів користування водними ресурсами.

Світова програма оцінки води (WWAP — World Water Assessment Programme)

Ця програма спрямована на вироблення засобів та навичок, необхідних для кращого розуміння головних процесів, практик та політики, які б сприяли поновленню та покращенню світових джерел питної води. Однією з головних проблем, яку намагається вирішити програма поряд з численними іншими — забезпечення доступу до чистої питної води.

Навколишнє середовище та розвиток у прибережних регіонах та на малих островах

Цей напрямок є власною ініціативою ЮНЕСКО, що була розпочата в січні 1996 р. Метою цієї ініціативи є екологічно чистий, соціально рівний та відповідний культурі розвиток прибережних регіонів та малих островів. Ініціатива сприяє поглибленню відповідних знань, інтегрованому застосуванню результатів досліджень, виступаючи, таким чином, основою міжсекторальних спільних дій. ■

25 жовтня 2001 року прийнято новий Земельний кодекс України, який набирає чинності з 1 січня 2002 року і має своїм завданням регулювання земельних відносин з метою забезпечення права на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави, раціонального використання та охорони земель.

Земельний кодекс України встановлює повноваження Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в галузі земельних відносин, регулює порядок набуття та реалізації права на землю.

Набуття права на землю здійснюється на підставі цивільно-правових угод, шляхом передачі земельних ділянок у власність або надання їх в користування за рішенням органів виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування в межах їх повноважень. Земельний кодекс також визначає підстави та порядок припинення прав на землю.

Окремий розділ Земельного кодексу присвячений управлінню в галузі використання і охорони земель, в якому врегульовано питання планування використання земель, землеустрою, контролю за використанням та охороною земель, моніторингу земель, державного земельного кадастру, економічного стимулювання використання та охорони земель та ін.

В цьому номері Вісника ми розміщуємо положення Земельного кодексу України, які визначають окремі категорії земель, права на землю та гарантії їх захисту, а також норми щодо охорони земель та відповідальності за порушення земельного законодавства.

ЗЕМЕЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (ВИТЯГ)

Розділ I. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА Глава 1. Основні положення

Стаття 1. Земля — основне національне багатство

1. Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.
2. Право власності на землю гарантується.
3. Використання власності на землю не може завдавати шкоди правам і свободам громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Стаття 2. Земельні відносини

1. Земельні відносини — це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею.
2. Суб'єктами земельних відносин є громадяни, юридичні особи, органи місцевого самоврядування та органи державної влади.
3. Об'єктами земельних відносин є землі в межах території України, земельні ділянки та права на них, у тому числі на земельні частки (паї).

Стаття 3. Регулювання земельних відносин

1. Земельні відносини регулюються Конституцією України (254к/96-ВР), цим Кодексом, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.
2. Земельні відносини, що виникають при використанні надр, лісів, вод, а також рослинного і тваринного світу, атмосферного повітря, регулюються цим Кодексом, нормативно-правовими актами про надра, ліси, води, рослинний і тваринний світ, атмосферне повітря, якщо вони не суперечать цьому Кодексу.

Розділ II. ЗЕМЛІ УКРАЇНИ**Глава 4. Склад та цільове призначення земель України****Стаття 18. Склад земель**

1. До земель України належать усі землі в межах її території, в тому числі острови та землі, зайняті водними об'єктами, які за основним цільовим призначенням поділяються на категорії.

2. Категорії земель України мають особливий правовий режим.

3. Україна за межами її території може мати на праві державної власності земельні ділянки, правовий режим яких визначається законодавством відповідної країни.

Стаття 19. Категорії земель

1. Землі України за основним цільовим призначенням поділяються на такі категорії:

- а) землі сільськогосподарського призначення;
- б) землі житлової та громадської забудови;
- в) землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;
- г) землі оздоровчого призначення;
- ґ) землі рекреаційного призначення;
- д) землі історико-культурного призначення;
- е) землі лісового фонду;
- є) землі водного фонду;
- ж) землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

2. Земельні ділянки кожної категорії земель, які не надані у власність або користування громадян чи юридичних осіб, можуть перебувати у запасі.

Стаття 20. Встановлення та зміна цільового призначення земель

1. Віднесення земель до тієї чи іншої категорії здійснюється на підставі рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень.

2. Зміна цільового призначення земель провадиться органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, які приймають рішення про передачу цих земель у власність або надання у користування, вилучення (викуп) земель і затверджують проекти землеустрою або приймають рішення про створення об'єктів природоохоронного та історико-культурного призначення.

3. Зміна цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб, здійснюється за ініціативою власників земельних ділянок у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 21. Наслідки порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель

Порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель є підставою для:

- а) визнання недійсними рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування про надання (передачу) земельних ділянок громадянам та юридичним особам;
- б) визнання недійсними угод щодо земельних ділянок;
- в) відмови в державній реєстрації земельних ділянок або визнання реєстрації недійсною;
- г) притягнення до відповідальності відповідно до закону громадян та юридичних осіб, винних у порушенні порядку встановлення та зміни цільового призначення земель.

Глава 6. Землі житлової та громадської забудови**Стаття 38. Визначення земель житлової та громадської забудови**

До земель житлової та громадської забудови належать земельні ділянки в межах населених пунктів, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель і споруд, інших об'єктів загального користування.

Стаття 39. Використання земель житлової та громадської забудови

Використання земель житлової та громадської забудови здійснюється відповідно до генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації, плану земельно-господарського устрою з дотриманням державних стандартів і норм, регіональних та місцевих правил забудови.

Стаття 40. Земельні ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і гаражного будівництва

Громадянам України за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування можуть передаватися безоплатно у власність або надаватися в оренду земельні ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і гаражного будівництва

в межах норм, визначених цим Кодексом. Понад норму безоплатної передачі громадяни можуть набувати у власність земельні ділянки для зазначених потреб за цивільно-правовими угодами.

Стаття 42. Земельні ділянки багатоквартирних жилих будинків

1. Земельні ділянки, на яких розташовані багатоквартирні жилі будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території державної або комунальної власності, надаються в постійне користування підприємствам, установам і організаціям, які здійснюють управління цими будинками.

2. У разі приватизації громадянами багатоквартирного жилого будинку відповідна земельна ділянка може передаватися безоплатно у власність або надаватися у користування об'єднанню власників.

3. Порядок використання земельних ділянок, на яких розташовані багатоквартирні жилі будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території, визначається співвласниками.

4. Розміри та конфігурація земельних ділянок, на яких розташовані багатоквартирні жилі будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території, визначаються на підставі проектів розподілу території кварталу, мікрорайону та відповідної землепорядної документації.

Глава 7. Землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення

Стаття 43. Землі природно-заповідного фонду

Землі природно-заповідного фонду - це ділянки суші і водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Стаття 44. Склад земель природно-заповідного фонду

До земель природно-заповідного фонду включаються природні території та об'єкти (природні заповідники, національні природні парки, біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), а також штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва).

Стаття 45. Використання земель природно-заповідного фонду

1. Землі природно-заповідного фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Порядок використання земель природно-заповідного фонду визначається законом.

Стаття 46. Землі іншого природоохоронного призначення та їх використання

1. До земель іншого природоохоронного призначення належать:

- а) земельні ділянки водно-болотних угідь, що не віднесені до земель лісового і водного фонду;
- б) земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність.

2. Межі земель іншого природоохоронного призначення закріплюються на місцевості межовими або інформаційними знаками.

3. Порядок використання земель іншого природоохоронного призначення визначається законом.

Глава 8. Землі оздоровчого призначення

Стаття 47. Визначення земель оздоровчого призначення

До земель оздоровчого призначення належать землі, що мають природні лікувальні властивості, які використовуються або можуть використовуватися для профілактики захворювань і лікування людей.

Стаття 48. Обмеження діяльності на землях оздоровчого призначення

1. На землях оздоровчого призначення забороняється діяльність, яка суперечить їх цільовому призначенню або може негативно вплинути на природні лікувальні властивості цих земель.

2. На територіях лікувально-оздоровчих місцевостей і курортів встановлюються округи і зони санітарної (гірничо-санітарної) охорони.

3. У межах округу санітарної (гірничо-санітарної) охорони забороняються передача земельних ділянок у власність і надання у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам для діяльності, несумісної з охороною природних лікувальних властивостей і відпочинком населення.

Стаття 49. Використання земель оздоровчого призначення

1. Землі оздоровчого призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.
2. Порядок використання земель оздоровчого призначення визначається законом.

Глава 9. Землі рекреаційного призначення**Стаття 50. Визначення земель рекреаційного призначення**

До земель рекреаційного призначення належать землі, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів.

Стаття 51. Склад земель рекреаційного призначення

До земель рекреаційного призначення належать земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально-туристських та екологічних стежок, маркованих трас, земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт-клубів, стаціонарних і наметових туристично-оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації.

Стаття 52. Використання земель рекреаційного призначення

1. Землі рекреаційного призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.
2. На землях рекреаційного призначення забороняється діяльність, що перешкоджає або може перешкоджати використанню їх за призначенням, а також негативно впливає або може вплинути на природний стан цих земель.
3. Порядок використання земель рекреаційного призначення визначається законом.

Глава 10. Землі історико-культурного призначення**Стаття 53. Склад земель історико-культурного призначення**

1. До земель історико-культурного призначення належать землі, на яких розташовані:
 - а) історико-культурні заповідники, музеї-заповідники, меморіальні парки, меморіальні (цивільні та військові) кладовища, могили, історичні або меморіальні садиби, будинки, споруди і пам'ятні місця, пов'язані з історичними подіями;
 - б) городища, кургани, давні поховання, пам'ятні скульптури та мегаліти, наскальні зображення, поля давніх битв, залишки фортець, військових таборів, поселень і стоянок, ділянки історичного культурного шару укріплень, виробництв, каналів, шляхів;
 - в) архітектурні ансамблі і комплекси, історичні центри, квартали, площі, залишки стародавнього планування і забудови міст та інших населених пунктів, споруди цивільної, промислової, військової, культурної архітектури, народного зодчества, садово-паркові комплекси, фонові забудова.

Стаття 54. Використання земель історико-культурного призначення

1. Землі історико-культурного призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.
2. Навколо історико-культурних заповідників, меморіальних парків, давніх поховань, архітектурних ансамблів і комплексів встановлюються охоронні зони з заборонаю діяльності, яка шкідливо впливає або може вплинути на додержання режиму використання цих земель.
3. Порядок використання земель історико-культурного призначення визначається законом.

Глава 11. Землі лісового фонду**Стаття 55. Визначення земель лісового фонду**

1. До земель лісового фонду належать землі, вкриті ліською рослинністю, а також не вкриті ліською рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства.
2. До земель лісового фонду не належать землі, зайняті:
 - а) зеленими насадженнями у межах населених пунктів, які не віднесені до категорії лісів;
 - б) полезахисними лісовими смугами, захисними насадженнями на смугах відводу залізниць, захисними насадженнями на смугах відводу автомобільних доріг, захисними насадженнями на смугах відводу каналів, гідротехнічних споруд та водних об'єктів;

в) окремими деревами і групами дерев, чагарниками на сільськогосподарських угіддях, присадибних, дачних і садових ділянках.

Стаття 56. Власність на землі лісового фонду

1. Землі лісового фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Громадянам та юридичним особам за рішенням органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади можуть безоплатно або за плату передаватись у власність замкнені земельні ділянки лісового фонду загальною площею до 5 гектарів у складі угідь селянських, фермерських та інших господарств.

3. Громадяни і юридичні особи в установленому порядку можуть набувати у власність земельні ділянки деградованих і малопродуктивних угідь для залісення.

Стаття 57. Використання земель лісового фонду

1. Земельні ділянки лісового фонду за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються у постійне користування спеціалізованим державним або комунальним лісгосподарським підприємствам, а на умовах оренди — іншим підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані лісгосподарські підрозділи, для ведення лісового господарства, спеціального використання лісових ресурсів і для потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних цілей, проведення науково-дослідних робіт тощо.

2. Порядок використання земель лісового фонду визначається законом.

Глава 12. Землі водного фонду

Стаття 58. Склад земель водного фонду

1. До земель водного фонду належать землі, зайняті:

а) морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами;

б) прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм;

в) гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них;

г) береговими смугами водних шляхів.

2. Для створення сприятливого режиму водних об'єктів уздовж морів, навколо озер, водосховищ та інших водойм встановлюються водоохоронні зони, розміри яких визначаються за проектами землеустрою.

Стаття 59. Право на землі водного фонду

1. Землі водного фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Громадянам та юридичним особам за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування можуть безоплатно передаватись у власність замкнені природні водойми (загальною площею до 3 гектарів). Власники на своїх земельних ділянках можуть у встановленому порядку створювати рибогосподарські, протиерозійні та інші штучні водойми.

3. Державним водогосподарським організаціям за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються у постійне користування землі водного фонду для догляду за водними об'єктами, прибережними захисними смугами, смугами відведення, береговими смугами водних шляхів, гідротехнічними спорудами тощо.

4. Громадянам та юридичним особам органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування із земель водного фонду можуть передаватись на умовах оренди земельні ділянки прибережних захисних смуг, смуг відведення і берегових смуг водних шляхів, а також озера, водосховища, інші водойми, болота та острови для сінокошення, рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, проведення науково-дослідних робіт тощо.

5. Використання земельних ділянок водного фонду для рибальства здійснюється за згодою їх власників або за погодженням із землекористувачами.

Стаття 60. Прибережні захисні смуги

1. Вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм з метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності у межах водоохоронних зон виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги.

2. Прибережні захисні смуги встановлюються по берегах річок та навколо водойм уздовж урізу води (у межений період) шириною:

- а) для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менш як 3 гектари — 25 метрів;
- б) для середніх річок, водосховищ на них, водойм, а також ставків площею понад 3 гектари — 50 метрів;
- в) для великих річок, водосховищ на них та озер — 100 метрів.

При крутизні схилів більше трьох градусів мінімальна ширина прибережної захисної смуги подвоюється.

3. Розмір та межі прибережної захисної смуги уздовж морів та навколо морських заток і лиманів встановлюються за проектами землеустрою, а в межах населених пунктів — з урахуванням містобудівної документації.

Стаття 61. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах

1. Прибережні захисні смуги є природоохоронною територією з режимом обмеженої господарської діяльності.

2. У прибережних захисних смугах уздовж річок, навколо водойм та на островах забороняється:

- а) розорювання земель (крім підготовки ґрунту для залуження і заліснення), а також садівництво та городництво;

- б) зберігання та застосування пестицидів і добрив;
- в) влаштування літніх таборів для худоби;
- г) будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів;

- г) влаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо;

- д) миття та обслуговування транспортних засобів і техніки.

3. Об'єкти, що знаходяться у прибережній захисній смузі, можуть експлуатуватися, якщо при цьому не порушується її режим. Не придатні для експлуатації споруди, а також ті, що не відповідають встановленим режимам господарювання, підлягають винесенню з прибережних захисних смуг.

4. Режим господарської діяльності на земельних ділянках прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах встановлюється законом.

Стаття 62. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах

1. У прибережних захисних смугах уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах забороняється:

- а) влаштування полігонів побутових та промислових відходів і накопичувачів стічних вод;
- б) влаштування вигребів для накопичення господарсько-побутових стічних вод об'ємом понад 1 кубічний метр на добу;
- в) влаштування полів фільтрації та створення інших споруд для приймання і знезаражування рідких відходів;
- г) застосування сильнодіючих пестицидів.

2. Режим господарської діяльності на земельних ділянках прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах встановлюється законом.

Стаття 63. Смуги відведення

1. Для забезпечення експлуатації та захисту від забруднення, пошкодження і руйнування каналів зрошувальних і осушувальних систем, гідротехнічних та гідрометричних споруд, водойм і гребель на берегах річок виділяються земельні ділянки смуг відведення з особливим режимом використання.

2. Розміри та режим використання земельних ділянок смуг відведення визначаються за проектами землеустрою, які розробляються і затверджуються в установленому порядку.

3. Земельні ділянки в межах смуг відведення надаються для створення водоохоронних насаджень, берегоукріплювальних та протиерозійних гідротехнічних споруд, будівництва переправ тощо.

Стаття 64. Берегові смуги водних шляхів

1. На судноплавних водних шляхах за межами населених пунктів для проведення робіт, пов'язаних з судноплаванням, встановлюються берегові смуги.

2. Розміри берегових смуг водних шляхів визначаються за проектами землеустрою, які розробляються і затверджуються в установленому порядку.

3. Порядок встановлення та використання берегових смуг водних шляхів визначається Кабінетом Міністрів України

Розділ III. ПРАВА НА ЗЕМЛЮ

Глава 14. Право власності на землю

Стаття 78. Зміст права власності на землю

1. Право власності на землю — це право володіти, користуватися і розпоряджатися земельними ділянками.

2. Право власності на землю набувається та реалізується на підставі Конституції України (254к/96-ВР), цього Кодексу, а також інших законів, що видаються відповідно до них.

3. Земля в Україні може перебувати у приватній, комунальній та державній власності.

4. Особам (їх спадкоємцям), які мали у власності земельні ділянки до 15 травня 1992 року (з дня набрання чинності Земельним кодексом України), земельні ділянки не повертаються.

Стаття 79. Земельна ділянка як об'єкт права власності

1. Земельна ділянка — це частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами.

2. Право власності на земельну ділянку поширюється в її межах на поверхневий (грунтовий) шар, а також на водні об'єкти, ліси і багаторічні насадження, які на ній знаходяться.

3. Право власності на земельну ділянку розповсюджується на простір, що знаходиться над та під поверхнею ділянки на висоту і на глибину, необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд.

Стаття 80. Суб'єкти права власності на землю

Суб'єктами права власності на землю є:

- а) громадяни та юридичні особи — на землі приватної власності;
- б) територіальні громади, які реалізують це право безпосередньо або через органи місцевого самоврядування, — на землі комунальної власності;
- в) держава, яка реалізує це право через відповідні органи державної влади, — на землі державної власності.

Стаття 81. Право власності на землю громадян

1. Громадяни України набувають права власності на земельні ділянки на підставі:

- а) придбання за договором купівлі-продажу, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;
- б) безоплатної передачі із земель державної і комунальної власності;
- в) приватизації земельних ділянок, що були раніше надані їм у користування;
- г) прийняття спадщини;
- г) виділення в натурі (на місцевості) належної їм земельної частки (паю).

2. Іноземні громадяни та особи без громадянства можуть набувати права власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення в межах населених пунктів, а також на земельні ділянки несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що належать їм на праві приватної власності.

3. Іноземні громадяни та особи без громадянства можуть набувати права власності на земельні ділянки відповідно до частини другої цієї статті у разі:

- а) придбання за договором купівлі-продажу, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;
- б) викупу земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що належать їм на праві власності;
- в) прийняття спадщини.

4. Землі сільськогосподарського призначення, прийняті у спадщину іноземними громадянами, а також особами без громадянства, протягом року підлягають відчуженню.

Стаття 82. Право власності на землю юридичних осіб

1. Юридичні особи (засновані громадянами України або юридичними особами України) можуть набувати у власність земельні ділянки для здійснення підприємницької діяльності у разі:

- а) придбання за договором купівлі-продажу, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;
- б) внесення земельних ділянок її засновниками до статутного фонду;

- в) прийняття спадщини;
 - г) виникнення інших підстав, передбачених законом.
2. Іноземні юридичні особи можуть набувати право власності на земельні ділянки несільсько-господарського призначення:
- а) у межах населених пунктів у разі придбання об'єктів нерухомого майна та для спорудження об'єктів, пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності в Україні;
 - б) за межами населених пунктів у разі придбання об'єктів нерухомого майна.
3. Землі сільськогосподарського призначення, отримані в спадщину іноземними юридичними особами, підлягають відчуженню протягом одного року.

Стаття 83. Право власності на землю територіальних громад

1. Землі, які належать на праві власності територіальним громадам сіл, селищ, міст, є комунальною власністю.
2. У комунальній власності перебувають усі землі в межах населених пунктів, крім земель приватної та державної власності, а також земельні ділянки за їх межами, на яких розташовані об'єкти комунальної власності.
3. До земель комунальної власності, які не можуть передаватись у приватну власність, належать:
- а) землі загального користування населених пунктів (майдани, вулиці, проїзди, шляхи, набережні, пляжі, парки, сквери, бульвари, кладовища, місця знешкодження та утилізації відходів тощо);
 - б) землі під залізницями, автомобільними дорогами, об'єктами повітряного і трубопровідного транспорту;
 - в) землі під об'єктами природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що мають особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність, якщо інше не передбачено законом;
 - г) землі лісового фонду, крім випадків, визначених цим Кодексом;
 - г) землі водного фонду, крім випадків, визначених цим Кодексом;
 - д) земельні ділянки, які використовуються для забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування.
4. Територіальні громади набувають землю у комунальну власність у разі:
- а) передачі їм земель державної власності;
 - б) примусового відчуження земельних ділянок у власників з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб;
 - в) прийняття спадщини;
 - г) придбання за договором купівлі-продажу, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;
 - г) виникнення інших підстав, передбачених законом.
5. Територіальні громади сіл, селищ, міст можуть об'єднувати на договірних засадах належні їм земельні ділянки комунальної власності. Управління зазначеними земельними ділянками здійснюють районні або обласні ради.

Стаття 84. Право власності на землю держави

1. У державній власності перебувають усі землі України, крім земель комунальної та приватної власності.
2. Право державної власності на землю набувається і реалізується державою в особі Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій відповідно до закону.
3. До земель державної власності, які не можуть передаватись у комунальну власність, належать:
- а) землі атомної енергетики та космічної системи;
 - б) землі оборони, крім земельних ділянок під об'єктами соціально-культурного, виробничого та житлового призначення;
 - в) землі під об'єктами природно-заповідного фонду та історико-культурними об'єктами, що мають національне та загальнодержавне значення;
 - г) землі під водними об'єктами загальнодержавного значення;
 - г) земельні ділянки, які використовуються для забезпечення діяльності Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади, Національної академії наук України, державних галузевих академій наук;

д) земельні ділянки зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

4. До земель державної власності, які не можуть передаватись у приватну власність, належать:

- а) землі атомної енергетики та космічної системи;
- б) землі під державними залізницями, об'єктами державної власності повітряного і трубопровідного транспорту;
- в) землі оборони;
- г) землі під об'єктами природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що мають особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність, якщо інше не передбачено законом;
- г) землі лісового фонду, крім випадків, визначених цим Кодексом;
- д) землі водного фонду, крім випадків, визначених цим Кодексом;
- е) земельні ділянки, які використовуються для забезпечення діяльності Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади, Національної академії наук України, державних галузевих академії наук;
- є) земельні ділянки зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

5. Держава набуває права власності на землю у разі:

- а) відчуження земельних ділянок у власників з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб;
- б) придбання за договорами купівлі-продажу, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;
- в) прийняття спадщини;
- г) передачі у власність державі земельних ділянок комунальної власності територіальними громадами;
- г) конфіскації земельної ділянки.

Стаття 85. Право власності на землю іноземних держав

Іноземні держави можуть набувати у власність земельні ділянки для розміщення будівель і споруд дипломатичних представництв та інших, прирівняних до них, організацій відповідно до міжнародних договорів.

Стаття 86. Спільна власність на землю

1. Земельна ділянка може знаходитись у спільній власності з визначенням частки кожного з учасників спільної власності (спільна часткова власність) або без визначення часток учасників спільної власності (спільна сумісна власність).

2. Суб'єктами права спільної власності на землю можуть бути громадяни та юридичні особи.

3. Суб'єктами права спільної власності на земельні ділянки територіальних громад можуть бути районні та обласні ради.

4. Право спільної власності на землю посвідчується державним актом на право власності на землю.

Стаття 87. Виникнення права спільної часткової власності на земельну ділянку

1. Право спільної часткової власності на земельну ділянку виникає:

- а) при добровільному об'єднанні власниками належних їм земельних ділянок;
- б) при придбанні у власність земельної ділянки двома чи більше особами за цивільно-правовими угодами;
- в) при прийнятті спадщини на земельну ділянку двома або більше особами;
- г) за рішенням суду.

Стаття 88. Володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою, що перебуває у спільній частковій власності

1. Володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою, що перебуває у спільній частковій власності, здійснюються за згодою всіх співвласників згідно з договором, а у разі недосягнення згоди - у судовому порядку.

2. Договір про спільну часткову власність на земельну ділянку укладається в письмовій формі і посвідчується нотаріально.

3. Учасник спільної часткової власності має право вимагати виділення належної йому частки із складу земельної ділянки як окремо, так і разом з іншими учасниками, які вимагають виділення, а у разі неможливості виділення частки - вимагати відповідної компенсації.

4. Учасник спільної часткової власності на земельну ділянку має право на отримання в його володіння, користування частини спільної земельної ділянки, що відповідає розміру належної йому частки.

5. Учасник спільної часткової власності відповідно до розміру своєї частки має право на доходи від використання спільної земельної ділянки, відповідає перед третіми особами за зобов'язаннями, пов'язаними із спільною земельною ділянкою, і повинен брати участь у сплаті податків, зборів і платежів, а також у витратах по утриманню і зберіганню спільної земельної ділянки.

6. При продажу учасником належної йому частки у спільній частковій власності на земельну ділянку інші учасники мають переважне право купівлі частки відповідно до закону.

Стаття 89. Спільна сумісна власність на земельну ділянку

1. Земельна ділянка може належати на праві спільної сумісної власності лише громадянам.

2. У спільній сумісній власності перебувають земельні ділянки:

- а) подружжя;
- б) членів фермерського господарства, якщо інше не передбачено угодою між ними;
- в) співвласників жилого будинку.

3. Володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою спільної сумісної власності здійснюються за договором або законом.

4. Співвласники земельної ділянки, що перебуває у спільній сумісній власності, мають право на її поділ або на виділення з неї окремої частки.

5. Поділ земельної ділянки, яка є у спільній сумісній власності, з виділенням частки співвласника, може бути здійснено за умови попереднього визначення розміру земельних часток, які є рівними, якщо інше не передбачено законом або не встановлено судом.

Стаття 90. Права власників земельних ділянок

1. Власники земельних ділянок мають право:

а) продавати або іншим шляхом відчужувати земельну ділянку, передавати її в оренду, заставу, спадщину;

б) самостійно господарювати на землі;

в) власності на посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур, на вироблену сільськогосподарську продукцію;

г) використовувати у встановленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, лісові насадження, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі;

г) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

д) споруджувати жилі будинки, виробничі та інші будівлі і споруди.

2. Порухені права власників земельних ділянок підлягають відновленню в порядку, встановленому законом.

Стаття 91. Обов'язки власників земельних ділянок

1. Власники земельних ділянок зобов'язані:

а) забезпечувати використання їх за цільовим призначенням;

б) додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля;

в) своєчасно сплачувати земельний податок;

г) не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;

г) підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі;

д) своєчасно надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом;

е) дотримуватися правил добросусідства та обмежень, пов'язаних з встановленням земельних сервітутів та охоронних зон;

е) зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем.

2. Законом можуть бути встановлені інші обов'язки власників земельних ділянок.

Глава 15. Право користування землею

Стаття 92. Право постійного користування земельною ділянкою

1. Право постійного користування земельною ділянкою — це право володіння і користування земельною ділянкою, яка перебуває у державній або комунальній власності, без встановлення строку.

2. Права постійного користування земельною ділянкою із земель державної та комунальної власності набувають лише підприємства, установи та організації, що належать до державної або комунальної власності.

Стаття 93. Право оренди земельної ділянки

1. Право оренди земельної ділянки — це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для провадження підприємницької та іншої діяльності.

2. Земельні ділянки можуть передаватися в оренду громадянам та юридичним особам України, іноземним громадянам і особам без громадянства, іноземним юридичним особам, міжнародним об'єднанням і організаціям, а також іноземним державам.

3. Оренда земельної ділянки може бути короткостроковою — не більше 5 років та довгостроковою — не більше 50 років.

4. Орендована земельна ділянка або її частина може за згодою орендодавця передаватись орендарем у володіння та користування іншій особі (суборенда).

5. Орендодавцями земельних ділянок є їх власники або уповноважені ними особи.

6. Відносини, пов'язані з орендою землі, регулюються законом.

Стаття 94. Право концесіонера на земельну ділянку

1. Для здійснення концесійної діяльності концесіонеру надаються в оренду земельні ділянки у порядку, встановленому цим Кодексом.

2. Види господарської діяльності, для яких можуть надаватися земельні ділянки у концесію, визначаються законом.

Стаття 95. Права землекористувачів

1. Землекористувачі, якщо інше не передбачено законом або договором, мають право:

а) самостійно господарювати на землі;

б) власності на посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур, на вироблену сільськогосподарську продукцію;

в) використовувати у встановленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, лісові угіддя, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі;

г) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

г) споруджувати жилі будинки, виробничі та інші будівлі і споруди.

2. Порушені права землекористувачів підлягають відновленню в порядку, встановленому законом.

Стаття 96. Обов'язки землекористувачів

1. Землекористувачі зобов'язані:

а) забезпечувати використання землі за цільовим призначенням;

б) дотримуватися вимог законодавства про охорону довкілля;

в) своєчасно сплачувати земельний податок або орендну плату;

г) не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;

г) підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі;

д) своєчасно надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом;

е) дотримуватися правил добросусідства та обмежень, пов'язаних з встановленням земельних сервітутів та охоронних зон;

е) зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем.

2. Законом можуть бути встановлені інші обов'язки землекористувачів.

Стаття 97. Обов'язки підприємств, установ та організацій, що проводять розвідувальні роботи

1. Підприємства, установи та організації, які здійснюють геологознімальні, пошукові, геодезичні та інші розвідувальні роботи, можуть проводити такі роботи на підставі угоди з власником землі або за погодженням із землекористувачем.

2. Строки і місце проведення розвідувальних робіт визначаються угодою сторін.

3. Проведення розвідувальних робіт на землях заповідників, національних дендрологічних,

ботанічних, меморіальних парків, поховань і археологічних пам'яток дозволяється у виняткових випадках за рішенням Кабінету Міністрів України.

4. Підприємства, установи та організації, які проводять розвідувальні роботи, зобов'язані відшкодувати власникам землі та землекористувачам усі збитки, в тому числі неодержані доходи, а також за свій рахунок приводити займані земельні ділянки у попередній стан.

5. Спори, що виникають при проведенні розвідувальних робіт, вирішуються у судовому порядку.

Глава 16. Право земельного сервітуту

Стаття 98. Зміст права земельного сервітуту

1. Право земельного сервітуту - це право власника або землекористувача земельної ділянки на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою (ділянками).

2. Земельні сервітуту можуть бути постійними і строковими.

3. Встановлення земельного сервітуту не веде до позбавлення власника земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, прав володіння, користування та розпорядження нею.

4. Земельний сервітут здійснюється способом, найменш обтяжливим для власника земельної ділянки, щодо якої він встановлений.

Стаття 99. Види права земельного сервітуту

Власники або землекористувачі земельних ділянок можуть вимагати встановлення таких земельних сервітутів:

- а) право проходу та проїзду на велосипеді;
- б) право проїзду на транспортному засобі по наявному шляху;
- в) право прокладання та експлуатації ліній електропередачі, зв'язку, трубопроводів, інших лінійних комунікацій;
- г) право прокладати на свою земельну ділянку водопровід із чужої природної водойми або через чужу земельну ділянку;
- г) право відводу води зі своєї земельної ділянки на сусідню або через сусідню земельну ділянку;
- д) право забору води з природної водойми, розташованої на сусідній земельній ділянці, та право проходу до природної водойми;
- е) право поїти свою худобу із природної водойми, розташованої на сусідній земельній ділянці, та право прогону худоби до природної водойми;
- є) право прогону худоби по наявному шляху;
- ж) право встановлення будівельних рихтувань та складування будівельних матеріалів з метою ремонту будівель та споруд;
- з) інші земельні сервітуту.

Стаття 100. Порядок встановлення земельних сервітутів

1. Власник або землекористувач земельної ділянки має право вимагати встановлення земельного сервітуту для обслуговування своєї земельної ділянки.

2. Земельний сервітут встановлюється за домовленістю між власниками сусідніх земельних ділянок на підставі договору або за рішенням суду.

3. Право земельного сервітуту виникає після його державної реєстрації в порядку, встановленому для державної реєстрації прав на земельну ділянку.

Стаття 101. Дія земельного сервітуту

1. Дія земельного сервітуту зберігається у разі переходу прав на земельну ділянку, щодо якої встановлений земельний сервітут, до іншої особи.

2. Земельний сервітут не може бути предметом купівлі-продажу, застави та не може передаватися будь-яким способом особою, в інтересах якої цей сервітут встановлено, іншим фізичним та юридичним особам.

3. Власник, землекористувач земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, має право вимагати від осіб, в інтересах яких встановлено земельний сервітут, плату за його встановлення, якщо інше не передбачено законом.

4. Власник земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, має право на відшкодування збитків, завданих встановленням земельного сервітуту.

Стаття 102. Припинення дії земельного сервітуту

1. Дія земельного сервітуту підлягає припиненню у випадках:

- а) поєднання в одній особі суб'єкта права земельного сервітуту, в інтересах якого він встановлений, та власника земельної ділянки;

- б) відмови особи, в інтересах якої встановлено земельний сервітут;
- в) рішення суду про скасування земельного сервітуту;
- г) закінчення терміну, на який було встановлено земельний сервітут;
- г) невикористання земельного сервітуту протягом трьох років;
- д) порушення власником сервітуту умов користування сервітутотом.

2. На вимогу власника земельної ділянки, щодо якої встановлено земельний сервітут, дія цього сервітуту може бути припинена в судовому порядку у випадках:

- а) припинення підстав його встановлення;
- б) коли встановлення земельного сервітуту унеможливило використання земельної ділянки, щодо якої встановлено земельний сервітут, за її цільовим призначенням.

Глава 17. Добросусідство

Стаття 103. Зміст добросусідства

1. Власники та землекористувачі земельних ділянок повинні обирати такі способи використання земельних ділянок відповідно до їх цільового призначення, при яких власникам, землекористувачам сусідніх земельних ділянок завдається найменше незручностей (затіннення, задимлення, неприємні запахи, шумове забруднення тощо).

2. Власники та землекористувачі земельних ділянок зобов'язані не використовувати земельні ділянки способами, які не дозволяють власникам, землекористувачам сусідніх земельних ділянок використовувати їх за цільовим призначенням (неприпустимий вплив).

3. Власники та землекористувачі земельних ділянок зобов'язані співпрацювати при вчиненні дій, спрямованих на забезпечення прав на землю кожного з них та використання цих ділянок із запровадженням і додержанням прогресивних технологій вирощування сільськогосподарських культур та охорони земель (обмін земельних ділянок, раціональна організація територій, дотримання сівозмін, встановлення, зберігання межових знаків тощо).

Стаття 104. Попередження шкідливого впливу на сусідню земельну ділянку

Власники та землекористувачі земельних ділянок можуть вимагати припинення діяльності на сусідній земельній ділянці, здійснення якої може призвести до шкідливого впливу на здоров'я людей, тварин, на повітря, земельні ділянки та інше.

Стаття 105. Наслідки проникнення на земельну ділянку гілок і коренів дерев

У випадку проникнення коренів і гілок дерев з однієї земельної ділянки на іншу власники та землекористувачі земельних ділянок мають право відрізати корені дерев і кущів, які проникають із сусідньої земельної ділянки, якщо таке проникнення є перепорою у використанні земельної ділянки за цільовим призначенням.

Стаття 106. Обов'язки щодо визначення спільних меж

1. Власник земельної ділянки має право вимагати від власника сусідньої земельної ділянки сприяння встановленню твердих меж, а також відновленню межових знаків у випадках, коли вони зникли, перемістились або стали невиразними.

2. Види межових знаків і порядок відновлення меж визначаються центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

3. Витрати на встановлення суміжних меж несуть власники земельних ділянок у рівних частинах, якщо інше не встановлено угодою між ними.

Стаття 107. Відновлення меж

1. Основою для відновлення меж є дані земельно-кадастрової документації.

2. У разі неможливості виявлення дійсних меж їх встановлення здійснюється за фактичним використанням земельної ділянки. Якщо фактичне використання ділянки неможливо встановити, то кожному виділяється однакова за розміром частина спірної ділянки.

3. У випадках, коли в такий спосіб визначення меж не узгоджується з виявленими обставинами, зокрема з встановленими розмірами земельних ділянок, то межі визначаються з урахуванням цих обставин.

Стаття 108. Спільне використання межових споруд

1. У випадках, коли сусідні земельні ділянки відокремлені рослинною смугою, стежкою, рівчаком, каналом, стіною, парканом або іншою спорудою, то власники цих ділянок мають право на їх спільне використання, якщо зовнішні ознаки не вказують на те, що споруда належить лише одному з сусідів.

2. Власники сусідніх земельних ділянок можуть користуватися межовими спорудами спільно за домовленістю між ними. Витрати на утримання споруди в належному стані сусіди несуть у рівних частинах. До того часу, поки один із сусідів зацікавлений у подальшому існуванні спільної межової споруди, вона не може бути ліквідована або змінена без його згоди.

Стаття 109. Використання дерев, які стоять на межі земельних ділянок

1. Дерева, які стоять на межі суміжних земельних ділянок, а також плоди цих дерев належать власникам цих ділянок у рівних частинах.

2. Кожен із сусідів має право вимагати ліквідувати дерева, які стоять на спільній межі. Витрати на ліквідацію цих дерев покладаються на сусідів у рівних частинах.

3. Сусід, який вимагає ліквідації дерев, які стоять на спільній межі, повинен один нести витрати на ліквідацію дерев, якщо інший сусід відмовляється від своїх прав на дерева.

4. Вимога на ліквідацію дерев (кущів) виключається, якщо вони служать межовими знаками і залежно від обставин не можуть бути замінені іншими межовими знаками.

Глава 18. Обмеження прав на землю

Стаття 110. Поняття обмеження прав на земельну ділянку

1. На використання власником земельної ділянки або її частини може бути встановлено обмеження (обтяження) в обсязі, передбаченому законом або договором.

2. Перехід права власності на земельну ділянку не припиняє встановленого обмеження (обтяження).

Стаття 111. Обмеження прав на земельну ділянку

1. Право на земельну ділянку може бути обмежено законом або договором шляхом встановлення:

- а) заборони на продаж або інше відчуження певним особам протягом установленого строку;
 - б) заборони на передачу в оренду (суборенду);
 - в) права на переважну купівлю у разі її продажу;
 - г) умови прийняття спадщини тільки визначеним спадкоємцем;
 - г) умови розпочати і завершити забудову або освоєння земельної ділянки протягом встановлених строків;
 - д) заборони на провадження окремих видів діяльності;
 - е) заборони на зміну цільового призначення земельної ділянки, ландшафту та зовнішнього виду нерухомого майна;
 - е) умови здійснити будівництво, ремонт або утримання дороги, ділянки дороги;
 - ж) умови додержання природоохоронних вимог або виконання визначених робіт;
 - з) умови надавати право полювання, вилову риби, збирання дикорослих рослин на своїй земельній ділянці в установлений час і в установленому порядку;
 - и) інших зобов'язань, обмежень або умов.
2. Обмеження використання земельної ділянки підлягають державній реєстрації і діють протягом терміну, встановленого законом або договором.

Стаття 112. Охоронні зони

1. Охоронні зони створюються:
 - а) навколо особливо цінних природних об'єктів, об'єктів культурної спадщини, гідрометеорологічних станцій тощо з метою охорони і захисту їх від несприятливих антропогенних впливів;
 - б) уздовж ліній зв'язку, електропередачі, земель транспорту, навколо промислових об'єктів для забезпечення нормальних умов їх експлуатації, запобігання ушкодження, а також зменшення їх негативного впливу на людей та довкілля, суміжні землі та інші природні об'єкти.
2. Правовий режим земель охоронних зон визначається законодавством України.

Стаття 113. Зони санітарної охорони

1. Зони санітарної охорони створюються навколо об'єктів, де є підземні та відкриті джерела водопостачання, водозабірні та водоочисні споруди, водоводи, об'єкти оздоровчого призначення та інші, для їх санітарно-епідеміологічної захищеності.
2. У межах зон санітарної охорони забороняється діяльність, яка може призвести до завдання шкоди підземним та відкритим джерелам водопостачання, водозабірним і водоочисним спорудам, водоводам, об'єктам оздоровчого призначення, навколо яких вони створені.
3. Правовий режим земель зон санітарної охорони визначається законодавством України.

Стаття 114. Санітарно-захисні зони

1. Санітарно-захисні зони створюються навколо об'єктів, які є джерелами виділення шкідливих

речовин, запахів, підвищення рівнів шуму, вібрації, ультразвукових і електромагнітних хвиль, електронних полів, іонізуючих випромінювань тощо, з метою відокремлення таких об'єктів від території житлової забудови.

2. У межах санітарно-захисних зон забороняється будівництво житлових об'єктів, об'єктів соціальної інфраструктури та інших об'єктів, пов'язаних з постійним перебуванням людей.

3. Правовий режим земель санітарно-захисних зон визначається законодавством України.

Стаття 115. Зони особливого режиму використання земель

1. Зони особливого режиму використання земель створюються навколо військових об'єктів Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України, для забезпечення функціонування цих об'єктів, збереження озброєння, військової техніки та іншого військового майна, охорони державного кордону України, а також захисту населення, господарських об'єктів і довкілля від впливу аварійних ситуацій, стихійних лих і пожеж, що можуть виникнути на цих об'єктах.

2. Уздовж державного кордону України встановлюється прикордонна смуга, у межах якої діє особливий режим використання земель.

3. Розмір та правовий режим прикордонної смуги встановлюються відповідно до закону.

Розділ V. ГАРАНТІЇ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ

Глава 23. Захист прав на землю

Стаття 152. Способи захисту прав на земельні ділянки

1. Держава забезпечує громадянам та юридичним особам рівні умови захисту прав власності на землю.

2. Власник земельної ділянки або землекористувач може вимагати усунення будь-яких порушень його прав на землю, навіть якщо ці порушення не пов'язані з позбавленням права володіння земельною ділянкою, і відшкодування завданих збитків.

3. Захист прав громадян та юридичних осіб на земельні ділянки здійснюється шляхом:

- а) визнання прав;
- б) відновлення стану земельної ділянки, який існував до порушення прав, і запобігання вчиненню дій, що порушують права або створюють небезпеку порушення прав;
- в) визнання угоди недійсною;
- г) визнання недійсними рішень органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування;
- г) відшкодування заподіяних збитків;
- д) застосування інших, передбачених законом, способів.

Стаття 153. Гарантії права власності на земельну ділянку

1. Власник не може бути позбавлений права власності на земельну ділянку, крім випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законами України.

2. У випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами України, допускається викуп земельної ділянки. При цьому власникові земельної ділянки відшкодовується її вартість.

3. Колишній власник земельної ділянки, яка викуплена для суспільних потреб, має право звернутися до суду з позовом про визнання недійсним чи розірвання договору викупу земельної ділянки та відшкодування збитків, пов'язаних з викупом, якщо після викупу земельної ділянки буде встановлено, що земельна ділянка використовується не для суспільних потреб.

Стаття 154. Відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за порушення права власності на землю

1. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування без рішення суду не мають права втручатись у здійснення власником повноважень щодо володіння, користування і розпорядження належною йому земельною ділянкою або встановлювати непередбачені законодавчими актами додаткові обов'язки чи обмеження.

2. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування несуть відповідальність за шкоду, заподіяну їх неправомірним втручанням у здійснення власником повноважень щодо володіння, користування і розпорядження земельною ділянкою.

Стаття 155. Відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за видання актів, які порушують права власників земельних ділянок

1. У разі видання органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування акта, яким порушуються права особи щодо володіння, користування чи розпорядження належною їй земельною ділянкою, такий акт визнається недійсним.

2. Збитки, завдані власникам земельних ділянок внаслідок видання зазначених актів, підлягають відшкодуванню в повному обсязі органом, який видав акт.

Глава 24. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

Стаття 156. Підстави відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

Власникам землі та землекористувачам відшкодовуються збитки, заподіяні внаслідок:

- а) вилучення (викупу) сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників для потреб, не пов'язаних із сільськогосподарським і лісгосподарським виробництвом;
- б) тимчасового зайняття сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників для інших видів використання;
- в) встановлення обмежень щодо використання земельних ділянок;
- г) погіршення якості ґрунтового покриву та інших корисних властивостей сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників;
- г) приведення сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників у непридатний для використання стан;
- д) неохоронення доходів за час тимчасового невикористання земельної ділянки.

Стаття 157. Порядок відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам

1. Відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам здійснюють органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та юридичні особи, які використовують земельні ділянки, а також органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та юридичні особи, діяльність яких обмежує права власників і землекористувачів або погіршує якість земель, розташованих у зоні їх впливу, в тому числі внаслідок хімічного і радіоактивного забруднення території, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами і стічними водами.

2. Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі і землекористувачам встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Глава 25. Вирішення земельних спорів

Стаття 158. Органи, що вирішують земельні спори

1. Земельні спори вирішуються судами, органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

2. Виключно судом вирішуються земельні спори з приводу володіння, користування і розпорядження земельними ділянками, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб, а також спори щодо розмежування територій сіл, селищ, міст, районів та областей.

3. Органи місцевого самоврядування вирішують земельні спори у межах населених пунктів щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, та додержання громадянами правил добросусідства, а також спори щодо розмежування меж районів у містах.

4. Органи виконавчої влади з питань земельних ресурсів вирішують земельні спори щодо меж земельних ділянок за межами населених пунктів, розташування обмежень у використанні земель та земельних сервітутів.

5. У разі незгоди власників землі або землекористувачів з рішенням органів місцевого самоврядування, органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів спір вирішується судом.

Стаття 159. Порядок розгляду земельних спорів органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади з питань земельних ресурсів

1. Земельні спори розглядаються органами виконавчої влади з питань земельних ресурсів та органами місцевого самоврядування на підставі заяви однієї із сторін у місячний термін з дня подання заяви.

2. Земельні спори розглядаються за участю зацікавлених сторін, які повинні бути завчасно повідомлені про час і місце розгляду спору. У разі відсутності однієї із сторін при першому вирішенні питання і відсутності офіційної згоди на розгляд питання розгляд спору переноситься. Повторне відкладання розгляду спору може мати місце лише з поважних причин.

3. Відсутність однієї із сторін без поважних причин при повторному розгляді земельного спору не зупиняє його розгляд і прийняття рішення.

4. У рішенні органу місцевого самоврядування або органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів визначається порядок його виконання.

5. Рішення передається сторонам у 5-денний термін з часу його прийняття.

Стаття 160. Права і обов'язки сторін при розгляді земельних спорів

Сторони, які беруть участь у земельному спорі, мають право знайомитися з матеріалами щодо

цього спору, робити з них виписки, брати участь у розгляді земельного спору, подавати документи та інші докази, порушувати клопотання, давати усні і письмові пояснення, заперечувати проти клопотань та доказів іншої сторони, одержувати копію рішення щодо земельного спору, і, у разі незгоди з цим рішенням, оскаржувати його.

Стаття 161. Виконання рішення органів виконавчої влади з питань земельних ресурсів та органів місцевого самоврядування щодо земельних спорів

1. Рішення відповідних органів виконавчої влади з питань земельних ресурсів, органів місцевого самоврядування вступає в силу з моменту його прийняття. Оскарження зазначених рішень у суді призупиняє їх виконання.

2. Виконання рішення щодо земельних спорів здійснюється органом, який прийняв це рішення.

3. Виконання рішення не звільняє порушника від відшкодування збитків або втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва внаслідок порушення земельного законодавства.

4. Виконання рішення щодо земельних спорів може бути призупинено або його термін може бути продовжений вищестоящим органом або судом.

Розділ VI. ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ

Глава 26. Завдання, зміст і порядок охорони земель

Стаття 162. Поняття охорони земель

Охорона земель — це система правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необгрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Стаття 163. Завдання охорони земель

Завданнями охорони земель є забезпечення збереження та відтворення земельних ресурсів, екологічної цінності природних і набутих якостей земель.

Стаття 164. Зміст охорони земель

1. Охорона земель включає:

- а) обґрунтування і забезпечення досягнення раціонального землекористування;
- б) захист сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників від необгрунтованого їх вилучення для інших потреб;
- в) захист земель від ерозії, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, переосушення, ущільнення, забруднення відходами виробництва, хімічними та радіоактивними речовинами та від інших несприятливих природних і техногенних процесів;
- г) збереження природних водно-болотних угідь;
- ґ) попередження погіршення естетичного стану та екологічної ролі антропогенних ландшафтів;
- д) консервацію деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь.

2. Порядок охорони земель встановлюється законом.

Стаття 165. Стандартизація і нормування в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів

1. Стандартизація і нормування в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів здійснюється з метою забезпечення екологічної і санітарно-гігієнічної безпеки громадян шляхом прийняття відповідних нормативів і стандартів, які визначають вимоги щодо якості земель, допустимого антропогенного навантаження на ґрунти та окремі території, допустимого сільськогосподарського освоєння земель тощо.

2. У галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів встановлюються такі нормативи:

- а) оптимального співвідношення земельних угідь;
 - б) якісного стану ґрунтів;
 - в) гранично допустимого забруднення ґрунтів;
 - ґ) показники деградації земель та ґрунтів.
3. Нормативні документи із стандартизації в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 166. Рекультивация порушених земель

1. Рекультивация порушених земель — це комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних

заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель.

2. Землі, які зазнали змін у структурі рельєфу, екологічному стані ґрунтів і материнських порід та у гідрологічному режимі внаслідок проведення гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, підлягають рекультивації.

3. Для рекультивації порушених земель, відновлення деградованих земельних угідь використовується ґрунт, знятий при проведенні гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, шляхом його нанесення на малопродуктивні ділянки або на ділянки без ґрунтового покриву.

Стаття 167. Охорона земель від забруднення небезпечними речовинами

1. Господарська та інша діяльність, яка зумовлює забруднення земель і ґрунтів понад встановлені гранично допустимі концентрації небезпечних речовин, забороняється.

2. Нормативи гранично допустимих концентрацій небезпечних речовин у ґрунтах, а також перелік цих речовин затверджуються спеціально уповноваженими органами виконавчої влади у галузі охорони здоров'я та санітарного нагляду, екології та природних ресурсів.

3. Забруднені небезпечними речовинами земельні ділянки використовуються з дотриманням встановлених обмежень, вимог щодо запобігання їх небезпечному впливу на здоров'я людини та довкілля.

4. Рівень забруднення ґрунтів враховується при наданні земельних ділянок у користування, вилученні з господарського обігу та зміні характеру і режиму використання.

Стаття 168. Охорона ґрунтів

1. Ґрунти земельних ділянок є об'єктом особливої охорони.

2. Власники земельних ділянок та землекористувачі не мають права здійснювати зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу органів, що здійснюють державний контроль за використанням та охороною земель.

3. При здійсненні діяльності, пов'язаної з порушенням поверхневого шару ґрунту, власники земельних ділянок та землекористувачі повинні здійснювати зняття, складування, зберігання поверхневого шару ґрунту та нанесення його на ділянку, з якої він був знятий (рекультивация), або на іншу земельну ділянку для підвищення її продуктивності та інших якостей.

Глава 27. Використання техногенно забруднених земель

Стаття 169. Поняття техногенно забруднених земель

1. Техногенно забруднені землі — це землі, забруднені внаслідок господарської діяльності людини, що призвела до деградації земель та її негативного впливу на довкілля і здоров'я людей.

2. До техногенно забруднених земель відносяться землі радіаційно небезпечні та радіоактивно забруднені, землі, забруднені важкими металами, іншими хімічними елементами тощо. При використанні техногенно забруднених земель враховуються особливості режиму їх використання.

3. Особливості режиму і порядку використання техногенно забруднених земель встановлюються законодавством України.

Стаття 170. Особливості використання техногенно забруднених земель сільськогосподарського призначення

1. Техногенно забруднені землі сільськогосподарського призначення, на яких не забезпечується одержання продукції, що відповідає встановленим вимогам (нормам, правилам, нормативам), підлягають вилученню із сільськогосподарського обігу та консервації.

2. Порядок використання техногенно забруднених земельних ділянок встановлюється законодавством України.

Глава 28. Консервація земель

Стаття 171. Деградовані і малопродуктивні землі

1. До деградованих земель відносяться:

а) земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, зсувів, карстоутворення, повеней, добування корисних копалин тощо;

б) земельні ділянки з еродованими, перезволоженими, з підвищеною кислотністю або засоленістю, забрудненими хімічними речовинами ґрунтами та інші.

2. До малопродуктивних земель відносяться сільськогосподарські угіддя, ґрунти яких характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання за призначенням є економічно неефективним.

Стаття 172. Консервація деградованих, малопродуктивних і техногенно забруднених земель

1. Консервації підлягають деградовані і малопродуктивні землі, господарське використання яких є екологічно небезпечним та економічно неефективним. Консервації підлягають також техногенно забруднені земельні ділянки, на яких неможливо одержати екологічно чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках є небезпечним для їх здоров'я.

2. Консервація земель здійснюється шляхом припинення їх господарського використання на визначений термін та залуження або заліснення.

3. Консервація земель здійснюється за рішеннями органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на підставі договорів з власниками земельних ділянок.

4. Порядок консервації земель встановлюється законодавством України.

Розділ VIII. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Глава 37. Відповідальність за порушення земельного законодавства

Стаття 210. Недійсність угод щодо земельних ділянок

Угоди, укладені із порушенням встановленого законом порядку купівлі-продажу, дарування, застави, обміну земельних ділянок, визнаються недійсними за рішенням суду.

Стаття 211. Відповідальність за порушення земельного законодавства

1. Громадяни та юридичні особи несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законодавства за такі порушення:

а) укладення угод з порушенням земельного законодавства;

б) самовільне зайняття земельних ділянок;

в) псування сільськогосподарських угідь та інших земель, їх забруднення хімічними та радіоактивними речовинами і стічними водами, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами;

г) розміщення, проектування, будівництво, введення в дію об'єктів, що негативно впливають на стан земель;

г) невиконання вимог щодо використання земель за цільовим призначенням;

д) порушення строків повернення тимчасово займаних земель або невиконання обов'язків щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням;

е) знищення межових знаків;

е) приховування від обліку і реєстрації та перекручення даних про стан земель, розміри та кількість земельних ділянок;

ж) непроведення рекультивациі порушених земель;

з) знищення або пошкодження протиерозійних і гідротехнічних споруд, захисних насаджень;

и) невиконання умов знімання, збереження і нанесення родючого шару ґрунту;

і) самовільне відхилення від проектів землеустрою;

ї) ухилення від державної реєстрації земельних ділянок та подання недостовірної інформації щодо них;

й) порушення строків розгляду заяв щодо відведення земельних ділянок.

2. Законом може бути встановлено відповідальність і за інші порушення земельного законодавства.

Стаття 212. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок

1. Самовільно зайняті земельні ділянки підлягають поверненню власникам землі або землекористувачам без відшкодування затрат, понесених за час незаконного користування ними.

2. Приведення земельних ділянок у придатний для використання стан, включаючи знесення будинків, будівель і споруд, здійснюється за рахунок громадян або юридичних осіб, які самовільно зайняли земельні ділянки.

3. Повернення самовільно зайнятих земельних ділянок провадиться за рішенням суду.

* * *

Офіційний вісник України, 2001, № 46.

Якщо Вас цікавить повний текст цього Кодексу чи інше екологічне законодавство, ми можемо надіслати їх Вам електронною поштою.

Як звичайно, перед святкуванням Нового року підводяться підсумки всього того, що було зроблено за весь рік. У звичній вже для Вас рубриці “Публікації” хотілося б відзначити, що 2001 рік особливий для всіх, хто цікавиться екологічним правом, тим, що цій галузі приділялася велика увага, видано підручники, які будуть корисними в навчанні та практичній діяльності, сприятимуть формуванню еколого-правової свідомості. Ми не беремося аналізувати ці книги, лише інформуємо про те, що такі напрацювання є і заслуговують уваги. При потребі Ви можете ознайомитися з ними у нашій бібліотеці.

Екологічне право. Особлива частина. Підручник/ За ред. акад. АПРН України В. Андрейцева — К.: “Істина”, 2001 — 543 с.

Повний академічний курс для студентів юридичних вузів та факультетів, розроблений на юридичному факультеті Київського національного університету ім. Т. Шевченка.

Підручник побудований відповідно до концептуальних засад викладання екологічного права і спрямований на висвітлення положень трьох основних частин екологічного права: права екологічної безпеки, природоохоронного і природоресурсного права та відповідає системі екологічного законодавства, що розвивається в Україні, тенденціям міжнародного та, зокрема, європейського екологічного права.

Підручник розраховано на студентів, аспірантів, докторантів, наукових та науково-педагогічних працівників вищих юридичних закладів та факультетів університетів, академій тощо. *(Мова українська)*

Тищенко Г. В., Екологічне право: навчальний посібник для студентів юрид. вузів та факультетів. — К.: Юмана, 2001. — 156 с.

У посібнику висвітлюються такі питання, як предмет, метод, джерела та система екологічного права, зроблено аналіз законодавства України, яке регулює екологічні правовідносини, розкриваються особливості права власності на природні ресурси, правового механізму забезпечення екологічної безпеки і ін. Навчальний посібник з екологічного права розрахований на студентів юридичних вузів і факультетів всіх форм навчання, також може використовуватись у процесі підготовки фахівців у навчальних закладах неюридичного профілю, в яких вивчаються основи екологічного права. *(Мова українська)*

Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів / В. К. Попов, А. П. Гетьман, С. В. Разметаєв та ін.; За ред. В. К. Попова та А. П. Гетьмана. — Харків: Право, 2001— 480 с.

Підручник підготовлений відповідно до навчальної програми з екологічного права і складається з двох частин — Загальної та Особливої. До складу Загальної частини включені теми, присвячені предмету, методу, джерелам, принципам, системі екологічного права, праву власності на природні ресурси, праву природокористування, правовому забезпеченню екологічної безпеки, еколого-правовому механізму, екологічним правам та обов'язкам, відповідальності за порушення екологічного законодавства. Особливу частину складають теми, в яких висвітлюється специфіка окремих видів природокористування, відтворення природних ресурсів та охорона довкілля. Призначений для студентів, аспірантів і викладачів вищих юридичних навчальних закладів, а також для практичних працівників. *(Мова українська)*

Екологіческое право Украины: Курс лекций. Под редакцией канд. юрид. наук, доцента Каракаша И. И. — Одесса: Латстар, 2001. — 478 с.

Курс лекцій складається з трьох частин: Загальної, Особливої та Спеціальної. Загальна частина курсу присвячена висвітленню таких питань як предмет, метод, система, джерела екологічного права, правове забезпечення раціонального природокористування, правові основи управління та контролю в галузі охорони довкілля, законодавче регулювання екологічної експертизи тощо. В Особливій частині врегульовані питання охорони окремих природних об'єктів, питання охорони довкілля в різних галузях народного господарства, правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій. Спеціальна частина курсу присвячена аналізу екологічного законодавства зарубіжних країн та міжнародно-правової охорони навколишнього середовища. Курс лекцій розрахований на студентів та аспірантів, які навчаються за спеціальністю «правознавство», може використовуватись викладачами правознавчих, економічних і природоохоронних спеціальностей при розробці еколого-правових навчальних курсів. (Мова російська)

Малишко М. І. Екологічне право України: навчальний посібник. — К: «Юридична книга», 2001. — 392 с.

У навчальному посібнику на основі аналізу законодавчих актів в екологічній сфері розглядаються поняття, система та джерела екологічного права, управління і контроль в екологічній сфері, юридична відповідальність за порушення норм екологічного права, проаналізовано правові основи користування природними ресурсами, охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки.

Посібник призначений для студентів юридичної спеціальності та практичних працівників. (Мова українська)

Дмитренко І. А., Екологічне право України: Підручник. — 2-ге вид., переробл. та допов. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 252 с.

Підручник складається з Загальної та Особливої частин екологічного права. Особлива частина висвітлює питання охорони земель, вод, лісів, тваринного світу, атмосферного повітря, надр, природно-заповідного фонду, а також охорону навколишнього природного середовища у виробничій та культурно-побутовій сферах. Підручник призначений для студентів, аспірантів та викладачів вищих навчальних закладів, а також практичних працівників природоохоронних і правоохоронних органів. (Мова українська)

Аграрное, земельное и экологическое право Украины. Общие части учебных курсов. Учебное пособие. Под редакцией докт. юрид. наук, проф. Погребного А. А. и канд. юрид. наук, доцента Каракаша И. И. — Х.: ООО «Одиссей», 2000. — 368 с.

Аграрное, земельное и экологическое право Украины. Особенности части учебных курсов. Учебное пособие. Под редакцией докт. юрид. наук, проф. Погребного А. А. и канд. юрид. наук, доцента Каракаша И. И. — Х.: ООО «Одиссей», 2001. — 560 с.

Загальна частина екологічного права вміщена в третьому розділі першої книги. У ній висвітлюються питання поняття, предмету, методу, системи, джерел екологічного права, права власності на природні ресурси, правового регулювання природокористування, відповідальності за порушення норм екологічного права. У розділі третьому другої книги розглядаються такі питання Особливої частини екологічного права як охорона окремих природних об'єктів, правова охорона навколишнього середовища в різних галузях народного господарства, правове забезпечення екологічної безпеки.

Навчальний посібник призначений для студентів, викладачів юридичних факультетів чи навчальних закладів, а також для широкого кола читачів, які цікавляться проблемами екологічного права. (Мова російська)

Завдяки підтримці Посольства Королівства Нідерландів, Програми соціальної трансформації суспільства "МАТРА", ми мали змогу розповідати Вам на сторінках нашого Вісника про міжнародні події та новини у міжнародному праві, українське екологічне законодавство та його застосування, нашу еколого-правову практику та досвід наших колег, а також знайомили Вас з іншими матеріалами, які, сподіваємось, були цікавими та корисними. У цьому році кількість одержувачів нашого Вісника значно збільшилась.

Ми сподіваємось і надалі спілкуватися з Вами на сторінках нашого Вісника.

У цьому році вийшли наступні номери вісників: весна № 14, літо № 15, осінь № 16, зима № 17. Якщо Ви з будь-яких причин не отримали якогось з цих номерів Вісника, пишіть, і ми їх Вам надішлемо.

ENVIRONMENTAL ADVOCACY JOURNAL №17, WINTER-2002

QUARTERLY JOURNAL OF THE CHARITABLE FOUNDATION "ECOPRAVO-LVIV"

Ecopravo-Lviv is an independent nongovernmental public interest environmental law organization aimed to provide legal services and education in the sphere of environmental protection for citizens and NGOs

In this issue:

AARHUS CONVENTION FOLLOW UP:

Secretariat's letter to NGO and other public organizations of the UNECE region for preparation of the 5th Ministerial Conference Environment for Europe in Kiev 2003 . . . p. 5

Schedule of events which took place under the aegis of the Aarhus Convention in 2001 p. 6

Schedule of events which will take place under the aegis of the Aarhus Convention in 2002 p. 6

RIO+10:

Vasylykivski, B., Panina, O

Ways Economic Environmental Globalization p. 7

This article deals with the issues of environmental globalization. It raises the problem of the need for a new approach to the understanding of globalization and its environmental aspects.

Schedule of events which will take place within the framework of the preparation process the Earth Summit 2002 p. 9

GUTA: EXPERIENCE OF FOREIGN PARTNERS

Second Aarhus Convention Regional Workshop for the South Caucasus region (Armenia, Azerbaijan, Georgia) p. 10

On 14-17th of November 2001 in Yerevan, Armenia, a seminar was held on the national and regional aspects and problems of the Aarhus Convention implementation. During the seminar the participants discussed the results of the activities of different Working Group under the Aarhus Convention.

The European Bank for Reconstruction and Development has not violated environmental rights p. 11

This article presents an example of the activities of environmental NGOs from Georgia, provided by our colleague Aida Iskoyan, a member of the Board of the Regional Environment Center for Caucasus and a member of the Board of the directors of GUTA Association.

Zainutdinova, D

School of Survival (protection of the right to healthy environment) p. 12

This article is a description of problems with the protection of environmental rights and access to justice in Uzbekistan.

CONSULTATIONS: ANSWERING YOUR QUESTIONS

Ostapyk, Y

Registration of Symbolic of the NGOs . . . p. 14

Moshchynska, O

Protection of the citizens against the electro-magnetic radiation p. 15

Balushka, N

Protection from Noise Pollution in the population and environment p. 17

Melen, O

Dehorning: legal issues p. 19

HUMAN RIGHTS

Andrusevych, A

NGOs Participation in the World Bank Activities (Brief Rewiev) p. 20

The article describes the important role of out ways of involving and participation. It also describes a cooperation of the NGOs within Bank-financed projects.

CITIZEN ENFORCEMENT OF ENVIRONMENTAL LAW

Vankovych, S

The court guarantees the right for access to environmental information p. 22

Description and materials of the case against the state-owned enterprise "Brodyvodokanal" concerning the provision of environmental information, won by the Ecopravo-Lviv. This victory is an important step towards the protection of citizens' environment rights.

INTERNATIONAL ORGANIZATIONS AND ENVIRONMENTAL PROTECTION

Adrusevych, A

International organizations in the field of environmental protection. UNESCO p. 24

A description of the activities of UNESCO in the field of environmental protection.

LEGISLATION

Land Code of Ukraine p. 28

A new Land Code of Ukraine entered into force on January 2002.

PUBLICATIONS p. 47

In this section we provide a list and brief description of the manual on environment law, published in 2001 in Ukraine. Please visit our library, where you can find all of these materials.

Environmental Advocacy Journal

Address of Ecopravo-Lviv:

2, Krushelnitska Str., Lviv, 79000 Ukraine.
tel.: +380(322) 72 27 46, fax: 97 14 46
e-mail: epac@mail.lviv.ua